ISSN 1857-4424

Nr. 1 (139) • Casa de Creație a Republicii Moldova • ianuarie 2023

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ŞI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

„Căpriţa" Ansamblului folcloric „Crenguţă de iederă", Universitatea de Stat din Moldova, conducător artistic Maria Iliuţ

Tradiții etnofolclorice de iarnă

Sumar

MARIANA COCIERU
Tradiția etnofolclorică a uratului.....1

PAVEL POPA
Interviu cu dr. Mariana Cocieru despre reprezentația dramatică „Malanca“.....6

ALEXANDRA ONICA
Obiceiuri și tradiții de Crăciun.....10

EUGENIA CAZACU
Farmecul sărbătorilor de iarnă.....11

OLESEA LAZARIUC
De neuitat sunt sărbătorile de iarnă.....12

SILVIA POIANĂ
Jocul cu măști zoomorfe CAPRA de la origini până în prezent.....13

BPR „IULIAN FILIP“
Lansare de carte.....14

GRIGORE GRIGORESCU
Cioran din Cioara.....15

ELENA GOLUBNIC
Programul Național Lectura Central, ediția a V-a, desfășurat în bibliotecile publice din r. Hâncești.....17

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN
Trei fețe ale Israelului.....19

MARIA MOCANU
Aurel Manolescu — bardul basarabean de pe continentul nord American.....21

VALENTINA PLAMADEALA
„74 ani de lectură publică la Ialoveni“.....23

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

Veta Ghimpu-Munteanu, Teleradio-Moldova

dr. hab. **Victor Ghilaș**

dr. **Mariana Cocieru**

dr. **Varvara Buzilă**, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

Gheorghe Nicolaescu, muzicolog

Vizitați site-ul www.casadecreatie.md

Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să oglindim şi să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori şi a meşterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informaţii privind literatura metodico-ştiinţifică, de artă autohtonă şi universală, necesară pentru instituţiile primare de învăţământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente cultural artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea şi popularizarea culturii naţionale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor şi zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realităţi Culturale“

ISSN 1857-4424

Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

E-mail: casadecreatie@gmail.com, popapavel55@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiul 338

Paginare și machetare: Igor Condrea

Tradiția etnofolclorică a *uratului*

Dr. MARIANA COCIERU
șef al Sectorului de Folclor,
Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu" al USM

În ajunul Anului Nou, în mediul rural are loc un fenomen etnofolcloric complex și variat: *Uratul* (cunoscut în tradiție și cu denumirile: *Hăitul*, *Pluguşorul*, *Plugul cel mare*, *Plugurile*, *Plugăria*, *Plugăritul*, *Plugărele*, *Cu aratul*, *Cu cârceia*, *Cu boii*, *Cu buhaiul*, *Cu clopotul*, *Cu uratul*, *Cu urătura*, *Cu urarea*, *Cu uretele*, *Cu cetăratul*, *De-a hăitul*, *Cu hăitul*, *Cu hăiul*, *Cu hăicăitul* ș.a.). În strânsă legătură cu tradițiile locului, obiceiul practicat de copii se numește *Pluguşorul*, *Pluguleţul*, *Plugurelul* sau *Pluguşorul mic*. Actanții obiceiului sunt *urători, hăitori, plugari, plugărași, ceterători*. Apariția obiceiului este atribuită mediului agricol, întrucât și textul orațiilor clasice evocă practicile agricole de creștere a grâului și pregătire a pâinii — se declamă *Povestea pâinii*, iar în ajunul Anului Nou are loc o înscenare simbolică inedită a aratului în curtea gazdei felicitate de către actanții-participanți la ritual. Executorii de bază ai obiceiului sunt flăcăii până la 30 de ani, de obicei, aceiași care au participat la Colindat. Metodele de pregătire și practicare a *Uratului* erau aceleași ca și în cazul *Colindatului* de Crăciun. Vestimentația urătorilor e asemănătoare cu cea a colindătorilor, ei poartă haine obișnuite, de iarnă (cojoace, căciuli, ciubote ș.a.), doar în unele sate, unii urători se maschează în diverse personaje: miri, mirese, moși, babe, țigani ș.a. Recuzita urătorilor este specifică, originală. Pe vremuri, urătorii purtau cu ei un plug adevărat, tras de doi boi sau cai, astăzi acesta a fost înlocuit cu un plug improvizat dintr-un bucată de lemn lungă și subțire (prăjină) cu două ramuri (crăcane), semnificând coarnele plugului, împodobită cu hârtie colorată, panglici, beteală.

La începuturi, urătorii porneau *Uratul* cu plugul adevărat, ieșind la marginea satului și trăgând o brazdă magico-simbolică, uneori, chiar în jurul întregului sat, cu funcție apotropaică, dar și augurală, propițiatorie (de urare de belșug, prosperitate). Cu timpul, plugul adevărat a dispărut din recuzita urătorilor, iar plugul im-

Urătorii Formației folclorice „Doina Prutului" din or. Ungheni

Buhai confecţionat de Andrei Pascaru, cond. al Ansamblului folcloric „Ţărăncuţa", împreună cu Brânză Mircea din satul Coşeni, raionul Ungheni

provizat a pierdut din semnificaţiile rituale de altădată, fiind folosit doar pentru a duce colacii dăruiţi de gazde ca plată pentru urare.

Din recuzita obligatorie fac parte şi instrumentele muzicale: *buhaiul* — o „putinică de vreo 10-20 de litri, gura de sus a căreia se acoperă cu o piele de oaie (cu părul înăuntru), întinsă şi legată bine, în centrul pieii este fixat un smoc de păr din coadă de cal. […] Tragerea „cozii" (la mici intervale) creează impresia sforţării boilor care duc din greu plugul ce ară pământul" (*Obiceiurile şi folclorul sărbătorilor de iarnă*, 2014, p. 470), *clopotele, talancă, trancă etc.*

Potrivit afirmaţiilor informatorilor de folclor, ceata urătorilor era însoţită uneori şi de muzicanţi/lăutari, care interpretau melodii instrumentale, atât în timpul declamării urăturii, cât şi pe drum, ca să fie auziţi de tot satul.

Umblatul cu *Uratul* cunoaşte câteva forme de practicare: *Uratul/Plugul mic/Pluguşorul* copiilor în ajunul Anului Nou/Sf. Vasile, împreună cu toate practicile şi reprezentările asociate; *Uratul/Hăitul/Plugul Mare* de ceată bărbătească în ajunul Anului Nou/Sf. Vasile, împreună cu toate practicile şi reprezentările asociate (împărţirea satului, vinderea/cumpărarea satului; jocul/hora); *Cârceia/Vălăretul* cetei de bărbaţi, împreună cu toate practicile asociate acestora.

Tradiţia etnofolclorică a *Uratului* avea loc în gospodăria omului, numai în cazul în care aveau acceptul gazdei sau al fetei mari pentru *Urat*. De obicei, urătura era declamată de un singur urător, ceilalţi flăcăi susţinându-l la refrenul „Hăi, hăi!", sau era declamată de doi-patru flăcăi, care se rânduiau la fiecare casă ca să nu obosească. În funcţie de mărimea satului, varia şi numărul de case urate. Pe alocuri, urătorii urau doar casele ai căror gospodari purtau numele Vasile, în alte părţi, doar pe cele cu fete mari.

Uratul copiilor se făcea în grupuri mici, de trei-şase băieţi cu vârsta cuprinsă între 6 şi 8 ani. În unele sate se întâlnesc şi grupuri mixte, formate din băieţi şi fete. *Uratul* celor mici începe de pe la ora zece dimineaţa în ajunul Anului Nou, continuând până la apusul soarelui. Apoi obiceiul este practicat de băieţii mai măricei, adolescenţi, care umblă seara devreme (până se pornesc flăcăii). Recuzita ritualică a copiilor-urători, confecţionată, evident, de adulţi, este asemănătoare cu acea a cetelor de flăcăi: plug, clopoţei, bici, buhai (acest obiect se foloseşte mai rar).

Textele de urături pot fi clasificate astfel: I. *Urătura clasică* (*agrară*) (*Pluguşorul*); II. *Urături umoristico-satirice*; III. *Creaţii ale altor specii folclorice şi ale unor scriitori profesionişti utilizate ca urături*; IV. *Urături moderne* (sec. al XX-lea); V. *Formule-oraţii de mulţumire pentru daruri*; VI. *Urături interpretate de copii.*

REPREZENTAŢIILE DRAMATICE DE ANUL NOU

Un obicei interesant practicat în multe sate din arealul românesc este *Teatrul folcloric (popular)* de Anul Nou/Sf. Vasile. Obiceiul este specific pentru Moldova istorică, mai ales pentru partea de nord.

Primele consemnări ale prezenţei unor elemente minime de artă teatrală în epoca feudală le descoperim în lucrările cronicarilor Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, precum şi în cronicile anonime. Argumente privind caracterul precreştin şi aspectul mitico-magic al jocurilor teatrale cu măşti au fost identificate într-un poem al mitropolitului Dosoftei consacrat domnilor Ţării Moldovei, unde autorul adoptă o poziţie denigratoare faţă de aceste obiceiuri „neplăcute" lui Dumnezeu, enumerând câteva jocuri cu măşti zoomorfe — *Turca, Geamala, Cucii.*

Jocurile cu măşti zoomorfe sunt cele mai vechi în ordinea constituirii ca reprezentaţii dramatice, momentul apariţiei acestora fiind atribuit perioadei „vânătoreşti" din evoluţia umană (paleoliticul), perioadă în care credinţa umană era legată de „vehicularea sufletului uman în obiecte şi animale — de totemism" (*Iulian Filip în scene interferente*,

Urătorii din s. Todireşti, r. Ungheni

2018, p. 68). Practicarea obiceiurilor populare în Antichitate cu recurgerea la deghizarea sau travestirea ritualică, pe de o parte, avea loc din nevoia purtătorilor de mască de a îndeplini legătura spirituală cu forţele supranaturale divine, cu moşii şi strămoşii neamului, cu fiinţele totemice ale vetrei satului, iar, pe de altă parte, urmărea funcţia apotropaică de protejare magică împotriva acţiunilor malefice ale duhurilor rele, care, conform mentalităţii tradiţionale, asupresc şi periclitează existenţa umană. În perioada străveche performerii reprezentaţiilor teatrale erau marcaţi de importanţa cutumiară a măştii, prin intermediul căreia se credea că are loc transcenderea din cronotopul profan în cel sacru, considerat recurent şi recuperabil. Cu trecerea anilor se produc mutaţii esenţiale în mentalul colectiv al poporului, în consecinţă, transfigurarea magică evoluează în cea ludică, apoi dramatică, atestată în reprezentaţiile teatrului folcloric, unde conlucrează atât actul ceremonial, cât şi aspectul spectacular/de divertisment, soldând cu desacralizarea măştii ritualice. Se păstrează doar deprinderea umană de deghizare, mimare a comportamentului animalelor, care trezesc şi azi publicului receptor aprecieri estetice constante.

Contaminarea riturilor păgâne cu sărbătorile şi obiceiurile creştine a dus la creştinizarea artei teatrale străvechi practicate în cultura tradiţională de tip rural sau laicizarea pieselor religioase. La hotarul dintre secolele XVIII-XIX iau naştere şi se dezvoltă forme noi de artă populară tradiţională: *Irozii*, cunoscut şi ca *Ceata lui Irod, Viflaim/Viclaim/Vetleem/Betleem, Magii/Trei Crai de la Răsărit/Craii, jocul păpuşilor, nunta* şi *haiducii*.

În aceeaşi perioadă de timp, odată cu destrămarea pronunţată a relaţiilor feudale, dezvoltarea relaţiilor capitaliste şi asuprirea populaţiei rurale, apare teatrul cu subiect haiducesc (*Jienii, Gruia lui Novac, Ceata lui Bujor, Anul Nou şi Anul Vechi* etc.). Etnologul Vasile Adăscăliţei susţine că anume caracterul colectiv de practicare a dramelor ritualice a impulsionat apariţia şi dezvoltarea dialogului în teatrul folcloric. Spre sfârşitul secolului al XIX-lea majoritatea reprezentaţiilor dramatice s-au constituit ca manifestări etnosociale populare, fapt care motivează cercetătorii preocupaţi de acest gen al creaţiei populare să considere această perioadă ca fiind ultima etapă de consolidare a artei dramatice tradiţionale. Trăsătura definitorie a teatrului popular tradiţional actual rezultă din faptul că toate manifestările dramatice de astăzi, indiferent de felul cum au apărut şi de vechimea lor istorică, denotă cam aceleaşi caracteristici esenţiale şi prezintă un nivel de dezvoltare asemănător. Actualizarea continuă, ciclică suscită modificări în textele iniţiale, în replicile personajelor, care în unele cazuri nu sunt cele mai potrivite pentru un text tradiţional, dar şi schimbări în recuzită, în confecţionarea măştilor, a inventarului necesar, care în reprezentaţie suferă o abatere motivată de la tradiţie, dictată de apariţia şi circulaţia materialelor moderne de confecţionare, ceea ce nu întotdeauna poartă amprenta autenticităţii.

„Ursul" de la Măcărești, r. Ungheni

Reprezentaţiile dramatice care fac parte din *Teatrul folcloric* au cunoscut mai multe tipologii. O sugestie importantă în acest sens oferă studiul profesorului Vasile Adăscăliţei *Teatrul popular de Anul Nou în Moldova*, care, în continuarea analizei genetice a lui Paolo Toschi asupra teatrului popular italian, stabileşte trei etape importante în evoluţia teatrului popular românesc: drama ritualică tradiţională (concentrată în colindat, descântat, ritual de invocare a ploii, ceremonial de nuntă, funerar etc.); jocul cu mască zoomorfă (având în calitate de imbold de dezvoltare evoluţia relaţiilor sociale, profesionale, etnice, pornind evident de la vechile practici magice augurale ale agricultorilor, crescătorilor de vite, meşteşugarilor) şi teatrul propriu-zis (alaiul şi piesele cu subiect).

Folcloristul Iulian Filip, cercetătorul teatrului popular din Republica Moldova şi din satele româneşti din Ucraina, propune următoarea clasificare:

„I. *Jocuri* (cu măşti zoomorfe): „Capra", „Căluţul", „Ursul", „Vulpea" ş.a.

II. *Alaiuri* (fără subiecte închegate; completări şi transformări ale obiceiurilor hăiturii şi colindei): „Nunta ţării", „Malanca", „Gaia", „Paparuda", „Făt-Frumos", „Brumărelul" ş.a.

III. *Piese* (cu subiecte închegate) — 1) tradiţionale: a) voiniceşti («Novăceştii„); b) haiduceşti («Jienii", „Bujorenii" ş.a.); c) istorice («Movila lui Burcel„); 2) contemporane: „Partizanii", „Anul" ş.a." (*Iulian Filip în scene interferente*, 2018, p. 71-72).

Ca şi în cazul tradiţiilor etnofolclorice ale *Colindatului* şi ale *Uratului*, executorii teatrului popular încep

pregătirile pentru spectacol cu 4-6 săptămâni înainte. Principalii interpreţi ai artei dramatice populare sunt flăcăii, bărbaţii tineri şi copiii (10-15 ani). Aceştia formează cete a câte 7-20 de persoane, în funcţie de numărul personajelor din reprezentaţie. Drept excepţie impresionantă servesc Mălăncile din Bucovina, care implică până la 100 de persoane într-o ceată. Renumite în acest sens sunt Mălăncile de la Crasna, din regiunea Cernăuţi, care implică peste 500 de participanţi, împărţiţi în 5 cete/mălănci, câte una pentru fiecare parte a satului. Pregătirile pentru reprezentaţii au loc în casa conducătorului cetei (numit *calfă*, *vătav* etc.) sau în altă locaţie: hurdughie, casă de cultură ș.a., unde fiecare actant îşi pregăteşte masca şi costumul, recuzita, învaţă replicile, face repetiţie. Textele dramatice erau învăţate prin viu grai de la cei mai în vârstă, foşti actori ai jocurilor, alaiurilor, pieselor, erau preluate din caietele înaintaşilor sau învăţate din antologiile actuale de teatru popular.

Ca şi în cazul *Uratului*, actorii *Teatrului folcloric* îşi încep colindatul seara, în ajunul Anului Nou, continuând până dimineaţa sau chiar amiaza zilei următoare, adică de Sf. Vasile (aşa cum se întâmplă cu Malanca de la Crasna). Ajungând la casa gospodarului, îşi cer permisiunea de a juca. Primind acceptul, reprezentaţia era executată în casă, în verandă sau în ograda gospodarului. Erau răsplătiţi cu colaci, bani şi câte un pahar de vin. Sunt cunoscute cazurile când, după terminarea colindatului cu teatru popular în propria localitate, ceata pleca şi în satele vecine, unde era primită cu onoare.

* * *

Cele mai practicate jocuri cu măşti zoomorfe sunt: *Capra, Căluţul* şi *Ursul*. Cu toate acestea, sunt cunoscute şi reprezentaţii dramatice jucate doar în câteva sate sau care reprezintă emblema specifică a unei singure localităţi (*Vulpea* din Cociulia, *Berbecul* din Bolotina, *Iepurele* din Pruteni, *Cocostârcul/Barza* din Măcăreşti ș.a.). Jocurile cu măşti zoomorfe atestate în satele româneşti din Basarabia şi Ucraina sunt: *Capra, Berbecul, Cerbul, Ursul, Cocostârcul/Barza, Calul/Căiuţii, Măgarul, Turca, Iepurele, Cocoşul* etc.

Etnologul Ion H. Ciubotaru menţionează că la baza tuturor jocurilor zoomorfe a stat obiceiul *Capra*, ce a avut „o influenţă puternică asupra tuturor jocurilor cu măşti, care reproduc, în general, aceeaşi acţiune“ (apud *Obiceiurile şi folclorul sărbătorilor de iarnă*, 2014, p. 585). Aceeaşi părere o împărtăşeşte şi Iulian Filip, subliniind faptul că jocul cu mască zoomorfă *Capra* este cel mai „răspândit şi mai variat dintre jocurile zoomorfe. În mai toate raioanele republicii şi în unele localităţi din regiunile Cernăuţi, Odessa, Transcarpatică întâlnim pitoreştile măşti ale CAPREI. Inerent, geografia extinsă îi conferă şi o diversitate impunătoare de variante: în unele interpretul CAPREI joacă „în patru labe“, redând cât mai consecvent personajul, în altele se joacă în poziţie verticală; unele variante excelează prin jocul CAPREI, altele nu se limitează numai la asta, înfiripând şi un dialog în jurul personajului zoomorf“ (*Primiţi „Căluţul“?*, 1983, p. 22).

* * *

Cele mai răspândite alaiuri evoluate din obiceiul etnofolcloric *Uratul* sunt cele concentrate în *Malancă*: „În momentul când s-a încercat îmbogăţirea urăturilor prin introducerea unor personaje ilustrative ca *Mirele* şi *Mireasa*, s-a ajuns la o etapă de trecere de la *urătură* la *teatru*. Astfel a apărut *Nunta ţărănească*, astfel au apărut *Mălăncile*“ (*Primiţi „Căluţul“?*, 1983, p. 79-80). Atât Malanca din Moldova, cât şi cea din Bucovina reunesc într-o paradă festivă toate măştile şi travestirile din ziua Anului Nou: capre, urşi, căldărari, draci, turci, moşnegi şi babe, cazaci, căiuţi, bungheri, ţigani, miri şi mirese, boieri, împăraţi, miniştri şi generali, doctori, urâţi, păpuşari, jieni, cucoane, regi şi regine, fierari, cizmari, fotografi, frizeri, bucătari etc. Mălăncile din Republica Moldova valorifică în mare parte costumele militare, actanţii se deghizează în ofiţeri, generali, arnăuţi, soldaţi etc. (Bârnova — Ocniţa, Clocuşna — Ocniţa, Crasnoarmeiscoe — Hâncești, Sturzovca — Glodeni etc.). În unele localităţi are loc o diferenţiere vestimentară a personajelor: *Împăratul, Împărăteasa, 4 Jandarmi*, *4 Volintiri, 2 Arcaşi, Moşneagul*, *Croitorul*, *Malanca* (Moara de Piatră — Drochia, Petreşti — Ungheni, or. Căuşeni). Acelaşi lucru se întâmplă şi în ceata de personaje ale Mălăncii din Crasna (Bucovina de Nord). Costumele şi măştile pe care le poartă actanţii obiceiului nu doar că sunt diferite, dar şi impresionează prin felul cum sunt realizate. Probabil, cea mai variată galerie de măşti ale urşilor poate fi surprinsă doar aici: urşi cu blană albă, urşi cu blană brună, urşi „cu brădănei“/urşi aripaţi, urşi de papură etc.

Textele de *Malancă* demonstrează faptul că nu există un scenariu unic, mai ales, dacă luăm în calcul specificul fiecărei localităţi. În unele localităţi se pune accentul mai mult pe jucatul măştilor, în altele, pe lângă purtatul măştilor, se cântă colinda *Mălăncuţei* la casele cu fete mari, iar la cele cu flăcăi se zice şi *Urătura tradiţională*. Pentru alte alaiuri este specifică o înşiruire de creaţii. Repertoriul *Mălăncii* din Drochia cuprinde: „urătura modernă, urătura tradiţională, cântecul *Mălăncii*, un cântec popular, „Mulţi ani trăiască!“ în două feluri, o sârbă cu o ceată de *Ţigani-fierari* la mijloc“ (*Iulian Filip în scene interferente*, 2018, p. 145). *Malanca* din Crasna începe cu „*Babele* şi *Moşnegii* [care] joacă „Bătrânească“, urmaţi apoi de dansul *Regilor* şi *Reginelor*, după care urmează un „şeic“ pentru categoriile pestriţe de *Frizeri*, *Fotografi* […]. La urmă dansează *Urşii*. Despre preţuirea acestei practici grăitoare e şi următoarea remarcă a informatorului acestei variante: „Dacă feciorul de casă participă la *Malancă*, e *Urs*, de exemplu, atunci *Urşii* mai joacă o dată. Ori dacă feciorul de casă e departe, în armată, joacă încă o dată acele roluri la care participa el până a pleca„“ (*Iulian Filip în scene interferente*, 2018, p. 148). În calitate de alaiuri în mediul folcloric mai funcţionează reprezentaţiile dramatice inspirate din alte specii folclorice. În teren au fost consemnate următoarele alaiuri folclorice: *Făt-Frumos, Gaia, Paparuda, Brumărelul* etc.

„Cucostârcul", s. Măcărești, r. Ungheni

* * *

Creaţiile evoluate de teatru popular sunt piesele cu subiecte închegate. Diferenţiem trei tipuri de piese: voinicești, haiducești și istorice. Teatrul popular cu tematică voinicească își trage sorgintea direct din literatura cultă (ne referim la piesele din Ciclul Novăceștilor, inspirate din piesa *Gruie al lui Novac*: *Epopee alcătuită din cântecele de vitejie ale poporului român*, semnată de Petre Dulfu, București, 1913), dar și din cântecele epico-eroice despre Gruia și Novac. Mediatorii acestor transpuneri scenice, ne atrage atenţia Iulian Filip, au fost învăţătorii: „E posibilă mai întâi o înscenare şcolară a câtorva episoade voinicești mai dinamice, iar trecerea de pe scena școlii la funcţia oraţională se pare foarte firească: aceiași interpreţi-elevi se manifestă în ambele dimensiuni artistice: și pe scena școlii, și în formulele populare din cadrul sărbătorilor de iarnă" (*Iulian Filip în scene interferente*, 2018, p. 163).

Condiţiile istorice din perioada medievală, expansiunea haiducilor au motivat apariţia teatrului haiducesc: *Jianu/Banda lui Jianu/Jienii/Haiducii lui Jianu, Bujor/Bujorenii/Banda lui Bujor, Codreanu/Codrenii, Haiducii* ș.a. Etnologul Ion H. Ciubotaru susţine că piesa populară *Jianu* a apărut în sec. al XIX-lea, având la bază piesa *Jianu, căpitan de plai* a lui M. Millo și P. Anestin (1850). Tot dânsul ajunge la concluzia că în baza structurii piesei livrești „s-a constituit întregul repertoriu al teatrului de haiduci și de hoţi, care cuprinde astăzi un mare număr de nume" (apud *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă*, 2014, p. 690). Mihai Pop privește lucrurile mai în profunzime, identificând fondul de dezvoltare a pieselor haiducești în „vechile forme de teatru popular din cadrul obiceiurilor de Anul Nou, cântecele haiducești epice și lirice, dar și teatrul cult cu tematică haiducească de la începutul secolului trecut [XIX] și broșurile de proză și versuri despre viețile haiducilor, precum și baladele haiducești publicate în colecţiile de literatură populară" (ibidem, p. 691). Teatrul folcloric cu subiecte istorice, *Brâncovenii/Ceata lui Brâncoveanu*, potrivit afirmaţiilor lui Ion Mușlea, apare ca produs al folclorizării *Brâncovenilor* din cronicile versificate și a baladelor. De cercetarea *Brâncovenilor* a mai fost preocupat Vasile Adăscăliţei, dar și Iulian Filip. Folcloristul basarabean oferă o concluzie generală asupra apariţiei oricărui tip de piesă cu subiect închegat, punctând „influenţa contagioasă a practicii mai vechi oraţionale a teatrului din această geografie moldovenească, unde repertoriul reprezentaţiilor numără câteva zeci de titluri" și invocând „regula" *Irozilor, Jienilor*, care „putea mai lesne să fie aplicată la dramatizarea legendelor, cronicilor (unele versificate), […] a baladelor despre tragicul sfârșit al Brâncovenilor" (*Iulian Filip în scene interferente*, 2018, p. 182). Aceeași evoluţie a avut-o și piesa *Movila lui Burcel*, consemnată în Risipeni — Fălești, care a apărut în baza operei lui Vasile Alecsandri *Movila lui Burcel*, înregistrată în unele sate din Hâncești, Leova, Cantemir și cu funcţie de *urătură*.

În categoria pieselor dramatice avem creaţii inspirate din alte specii folclorice. În expediţiile efectuate de către folcloriștii Academiei de Științe a Moldovei au fost înregistrate următoarele piese: *Păcală și Tândală* (Dubovca (Oprișeni) — Hliboca (Adâncata) — Cernăuţi), *Ciobanul judecat* (Seliște — Nisporeni) etc.

Referinţe bibliografice:

Iulian Filip în scene interferente, 2018 — *Iulian Filip în scene interferente: Valori, paradigme, personalităţi, interconexiuni culturale*. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan" (F.E.-P. „Tipografia Centrală"), 2018.

Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă, 2014 — *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă*. Alcătuire, introducere, îngrijirea textelor, comentarii, glosar de Nicolae Băieșu. Partea I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014.

Ceata copiilor urători, s. Ciudei, r. Storojineţ, reg. Cernăuţi

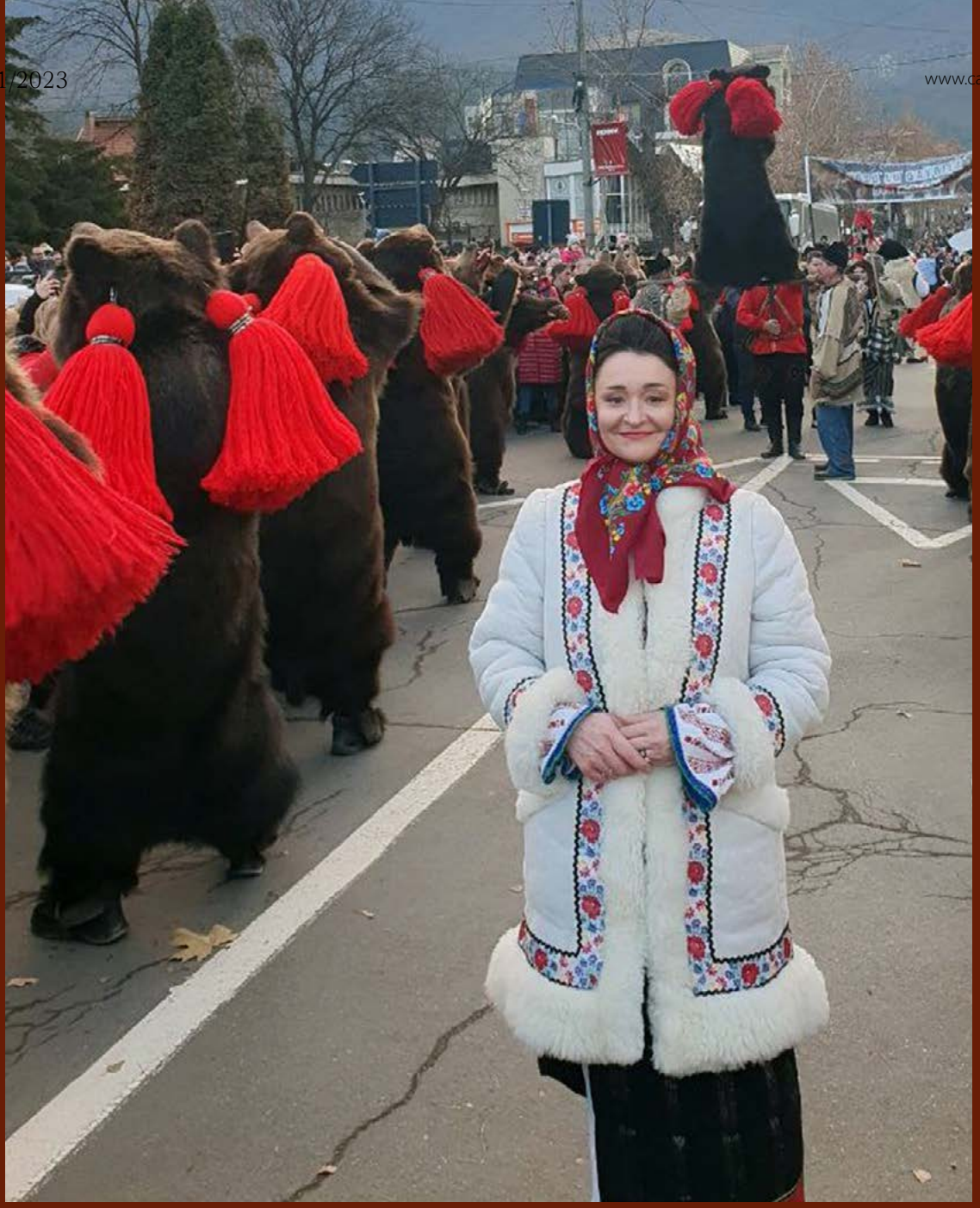

Interviu cu dr. Mariana Cocieru, șef al Sectorului de Folclor, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu“ al USM și Pavel Popa, Maestru în Artă, despre reprezentația dramatică „Malanca“

Pavel Popa: *Spuneţi-mi vă rog de când reprezentaţia dramatică „Malanca“ a devenit o parte componentă a obiceiurilor de iarnă?*

Mariana Cocieru: Analizând repertoriul formelor de teatru popular practicat în actualitate, putem lesne observa că spre sfârşitul secolului al XIX-lea majoritatea reprezentaţiilor dramatice s-au constituit ca manifestări etnosociale populare, fapt care motivează cercetătorii preocupaţi de acest gen al creaţiei populare să considere această perioadă ca fiind ultima etapă de consolidare a artei dramatice tradiţionale. Cu toate acestea, originea sărbătorii *Malanca* este atribuită perioadei precreştine, când oamenii credeau în zeităţile naturii, având o concepţie animistă despre lume. *Malanca* — denumirea actuală a cetelor de colindători mascaţi, este preluată de la personajul principal din colindă, care pe de o parte se crede că e un diminutiv al numelui Sf. Melania, care se serbează în ziua de 31 decembrie pe stil nou sau 13 ianuarie — pe stil vechi, iar pe de alta, că ar proveni de la numele fiicei zeiţei pământului Lada Malanca, pe care o salvează eroul Vasile, atunci când e răpită de un zmeu fioros şi ascunsă într-un regat subpământean. Pentru delimitarea noţiunii de alai şi *Malancă* sunt importante şi relatările informatorilor. Bunăoară, în Bârnova, *Malancă* i se zice colindei, dar şi practicii de a umbla în alai, în ceată: a umbla cu colinda = a umbla cu *Malanca*. În aceeaşi ordine de idei, etnologul Victor Cirimpei a propus a considera *Malancă* „un om sau un grup de oameni care, fiind travestiţi, de obicei, ridicol, reprezintă felurite animale, demoni, personaje — oameni, cu acţiuni cvaziteatrale în cadrul unor manifestări folclorice“.

Ceata „Brâncovenii“, în casa gospodarilor Mircea şi Maria Pădure, s. Ciudei, r. Storojineţ, reg. Cernăuţi

Nicolae Băieşu, un cercetător exigent al obiceiurilor calendaristice, a constatat existenţa a trei fapte folclorice cu acelaşi nume: a unei colinde de fată mare numită *Malanca* sau *Mălăncuţa*, cântată de către fetele mari în ajun de Anul Nou, a Urăturii *Mălăncii*, declamată de flăcăi, dar şi a unui fenomen mai complex de artă dramatică constituit dintr-un alai de măşti şi personaje cu un subiect superficial în comparaţie cu piesele bine închegate „Irozii“, „Gruia lui Novac“, „Ceata lui Jianu“, „Codreanu“, „Bujor“, „Brâncovenii“, „Movila lui Burcel“, „Păcală şi Tândală“ etc. Majoritatea cercetătorilor fenomenului dramatic sunt de părerea că „Malanca“ din Republica Moldova a apărut sub influenţa tradiţiilor poporului ucrainean.

Dovezi în acest sens au fost aduse de Elena Niculiţă-Voronca, care constata existenţa la începutul secolului al XX-lea a colindei *Malanca* în satul Mahala din regiunea Cernăuţi, cântată la geam de colindătorii români în limba ucraineană, care, prin concursul unor cărturari a fost tradusă şi în română. De aceeaşi părere a fost şi Petre Ştefănucă care a înregistrat acest obicei în satele Copanca şi Corcmaz, unde colinda *Mălăncii*, de asemenea, a fost auzită în ucraineană. Folcloristul Grigore Bostan de la Cernăuţi a ajuns la concluzia că obiceiul *Malanca* „s-a localizat iniţial în zona Nistrului (raionul Movilău — Podolsc) şi la nordul Basarabiei“. Argument servindu-i versurile din colindele ucrainene: „Наша Маланка в Днестре была“, „Маланка наднестреанка“, „Маланка в Днестре воду брала“. „В Днестре была, днистровую воду пила“ etc. Din această zonă, se presupune, ritualul s-a răspândit în partea sud-occidentală a Ucrainei (Podolia, Galiţia, Bucovina, Transcarpatia) şi la populaţia românească la răsărit de Cernăuţi. Performarea ritualică era strâns legată de cultura agrară a populaţiei aşezate pe malurile nistrene, înce-

„Malanca“, s. Crasna, r. Storojineţ, reg. Cernăuţi

până cu secolul al XIX-lea reprezentaţia dramatică şi-a schimbat statutul, obţinând mai mult un caracter distractiv. Textul tradus al colindei *Mălăncii* ucrainene în Republica Moldova, pe parcursul a peste 100 de ani, s-a adaptat nemijlocit la tradiţia locală şi la tiparele muzicale ale colindei româneşti. Analizând întreaga gamă de reprezentaţii dramatice cu prilejul sărbătorilor de iarnă, Iulian Filip întrevede în *Malancă* un fenomen complex de artă teatrală evoluat de la o simplă colindă, prin anexarea unor scene haiducești, la o piesă bine închegată, așa cum e varianta înregistrată la Sauca, raionul Ocnița.

Pavel Popa: *În care zone ale Republicii Moldova se mai păstrează această tradiţie?*

Mariana Cocieru: La ora actuală constatăm că această reprezentaţie dramatică sau tip de colindat (Colindatul cu *Malancă*) mai poate fi întâlnit în nordul Republicii Moldova: satele raionului Ocniţa (Vălcineţ, Bârnova, Grinăuţi-Moldova, Grinăuţi-Raia, Clocuşna, Hădărăuţi, Lipnic, Mereşeuca), Briceni (Trebisăuţi, Cotiujeni), Drochia (Moara de Piatră, Sofia), Sângerei (Bilicenii-Vechi); Râşcani (Costeşti), Ungheni (Gherman, Palanca, Petreşti, Valea Mare, Pârliţa), în centrul republicii: raionul Călăraşi (Hârjauca), Raionul Hânceşti (Crasnoarmeiscoe), dar şi în raioanele Storojineţ, Hliboca din Bucovina de Nord, şi judeţul Suceava din Bucovina de Sud.

Pavel Popa: *Este un obicei specific doar flăcăilor?*

„Malanca" de la Crasna, r. Storojineț, reg. Cernăuți

Mariana Cocieru: Nu neapărat, în satele cu populaţie mixtă, ucraineni şi români, la această sărbătoare participă şi fetele. Există localităţi unde *Malanca* este o reprezentaţie care aparţine în exclusivitate fetelor. Aici alaiul e format din câteva fete mari sau femei tinere, dintre care se alege una pentru a fi deghizată în mireasă — rochie albă, coroniţă şi văl pe cap (*Mălăncuţa* — rom.; *Меланка* — ucr.) şi alta care este îmbrăcată ca un mire: cămaşă, pantaloni, cizme, pălărie etc. (*Mălăncoiul* — rom.; *Василько* — ucr.) sau ca un *Banari*, adică îmbrăcată „ca fatî, dar ari, îi legatî cu lentî roşî în cruciş ca *Banariu* di la *Căluţ*" (Costeşti-Râşcani). În multe localităţi, totuşi, această tradiţie este păstrată şi performată de flăcăi.

„Malanca" din satul Petreşti, raionul Ungheni

Pavel Popa: *Scenariul este unul unic pentru toate zonele folclorice?*

Mariana Cocieru: Nu există un scenariu unic, mai ales, dacă luăm în calcul specificul fiecărei localităţi. În unele localităţi se pune accentul mai mult pe jucatul măştilor, în altele, pe lângă purtatul măştilor, se cântă colinda *Mălăncuţei* la casele cu fete mari, iar la cele cu flăcăi se zice şi Urătura tradiţională. Pentru alte alaiuri este specifică o înşiruire de creaţii. Repertoriul *Mălăncii* din Drochia

„Cerbul“ din s. Bolotino, r. Glodeni

cuprinde: „o urătură „nouă“, alta tradiţională, un cântec, două feluri de „Mulţi ani trăiască!“ şi în încheiere un dans“. Sunt localităţi unde a doua zi are loc o paradă a *Mălăncilor* pentru a fi apreciate şi aplaudate de localnici.

Pavel Popa: *Câţi paticipanţi sunt implicaţi în reprezentaţie?*

Mariana Cocieru: Numărul actanţilor este unul variabil, bunăoară în Bârnova — Ocniţa, numărul participanţilor ajunge până la 15 flăcăi, spre deosebire de localitatea Crasna din regiunea Cernăuţi, unde se fac tocmai 5 mălănci a câte 100 participanţi.

Pavel Popa: *Costumaţia pentru actanţii Mălăncilor diferă de la zonă la zonă*?

Mariana Cocieru: Desigur, atât Malanca din Moldova, cât şi cea din Bucovina reuneşte într-un alai de spectacol toate măştile şi travestirile din ziua Anului Nou: capre, urşi, căldărari, draci, turci, moşnegi şi babe, cazaci, căiuţi, bungheri, ţigani, miri şi mirese, boieri, împăraţi, miniştri şi generali, doctori, urâţi, păpuşari, jieni, cucoane, regi şi regine, fierari, cizmari, fotografi, frizeri, bucătari etc. Mălăncile din Republica Moldova valorifică în mare parte costume-

„Capra“ de la Crihana Veche, r. Cahul

le militare, actanţii se deghizează în ofiţeri, generali, arnăuţi, soldaţi etc. (Bârnova, Ocniţa, Cireş, Storojineţ, Cernăuţi). În unele localităţi are loc o diferenţiere vestimentară şi noţională a personajelor-perechi: Împăratul, Împărăteasa, *4 Jandarmi*, *4 Volintiri, 2 Arcaşi, Moşneagul*, *Croitorul*, *Malanca (Moara de Piatră, Drochia)*.

Pavel Popa: *Potrivit tradiţiei, se spune că în gospodăriile unde se merge cu Malanca, casele sunt curăţate de duhurile rele şi vor avea belşug tot anul. Cum se explică acest fapt?*

Mariana Cocieru: În mentalitatea tradiţională renovarea simbolică a anului este cea mai încărcată de semnificaţii ritualice, coincizând cu deschiderea hotarelor dintre tărâmuri şi slobozirea duhurilor rele, de aceea performarea jocurilor cu măşti zoomorfe şi antropomorfe, dar mai ales zgomotul produs de sunetul clopotelor şi tălăncilor care atârnă la brâul purtătorilor de mască au rolul de a speria şi a alunga spiritele rele, de a proteja împotriva forţelor maligne, iar prin acest act ritualic de a readuce bunăstarea, bunăvoinţa şi prosperitatea în fiecare gospodărie colindată.

„Căluţul“ din Hâjdieni

„Ursul“ din s. Mărăreşti, r. Ungheni

„Cocostârcul“ de la Măcăreşti, r. Ungheni

ALEXANDRA ONICA, S. DRĂSLICENI

Obiceiuri și tradiții de Crăciun

Zilele acestea am trecut pragul casei unei doamne deosebite — Ecaterina Olaru din satul Drăsliceni, care a crescut și educat 6 copii, 5 feciori și o fiică. Am rugat-o să ne povestească, cum ea se pregătea de Crăciun, ce feluri de mâncare se făceau.

Ecaterina Olaru, 79 ani, s. Drăsliceni

…„Crăciunul noi îl sărbătorim pe stil vechi — 7 ianuarie. Crăciunul este o sărbătoare creștină care celebrează Nașterea Domnului Iisus Hristos.

Cei care sărbătoresc pe stil vechi, Înainte de Crăciun, țin un post de 6 săptămâni, între 28 noiembrie – 6 ianuarie. Ajunul Crăciunului este ultima zi de post.

Unul din obiceiurile principale ale Crăciunului este colindatul cu Steaua, ce vestește Nașterea Mântuitorului.

Majoritatea colindelor încep cu „Steaua sus răsare“ de la Crăciun și până la Bobotează copiii umblă cu steaua.

Obiceiul de a vesti nașterea lui Hristos, în Ajun de Crăciun pe stil vechi, se păstrează cu sfințenie în toate casele din satul meu.

Eu pregăteam din timp daruri pentru preotul din sat care ne călca pragul casei în ajun de Crăciun.

Coc pâine, colaci, diferite feluri de prăjituri, învârtită cu brânză de oi, dar și Crăciunei.

Un alt obicei păstrat de familia mea era sacrificatul porcului care avea loc în ajun de Crăciun. Pregătesc bucate din cele mai alese: răcituri, sarmale cu varză murată, friptură de porc, pârjoale învelite în santison, mușchi afumat, plăcinte, borș scăzut cu carne de poc, mămăligă cu friptură, cu jumeri, brânză de oi, murături.

De cu seară așteptam copiii din sat să ne colinde, să ne vestească Nașterea Domnului.

Pregăteam un coș de dulciuri, cu mere, nuci, biscuiți de casă, si câteva copeici sau ruble.

Copiii erau atât de așteptați, că atunci când veneau la noi mi se umplea sufletul de credință, bunătate, de pace…

Dacă erau iernile geroase și copiilor le era frig, îi invitam în casă să se mai încălzească.

A doua zi plecam la biserica din sat cu cele trebuincioase și simțeam o satisfacție de nedescris, toți oamenii sunt bucuroși de această sărbătoare minunată, doar nimeni nu trebuie să fie supărat, ci cu toții să ne bucurăm de Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

În ziua de Crăciun masa era plină de bunătăți!

Ne ceream iertare unul de la altul, ne simțeam mai aproape, mai creștinește, sărutam mâna unul celuilalt.

Masa era blagoslovită, ne făceam cruce și după aceea mâncăm pe săturate.

Ce gustoase mai erau bucatele pregătite cu atâta plăcere și după atâtea zile de post!

Ne părea, că nu am mai mâncat așa bunătăți de când ne-am născut!

Mai apoi în sat se începea veselia și voia bună!

Veneau frații și surorile unii la alții, se îmbrățișau, se bucurau de această sărbătoare minunată, care este cea mai bogată, cu cele mai frumoase tradiții de iarnă, cu zăpadă și multă bucurie.

În seara Sfântului Vasile, 13 ianuarie, primeam urători din sat, flăcăi și copii. Veneau grupe de urători, chiar rude și ne urau de sănătate și belșug.

Ieșeam cu daruri: colăci, mere, gutui, bomboane, copturi, invitam oaspeții în casă, le făceam puțin izvar ca să se mai încălzească. Dar când veneau nepoții mă bucuram nespus de mult, le dădeam dulciuri și lei.

Răsuna satul de atâtea urături și se auzeau sunete de zurgălăi.

Cât de frumos și de plăcut petreceam aceste zile de neuitat! A doua dimineață copiii umblau de-a semănatul, ne urau de sănătate, de ploaie la timp, de roade, de pace și ani îmbelșugați.

A doua zi băieții care au urat fetele, trebuiau să le scoată la joc. Fiecare flăcău scotea fata pe care a urato.

Toată ziua până seara târziu se auzea muzica și cântece de veselie! Dar mai sunt tradiții, care se păstrează, în seara de Crăciun se aprinde un rug mare din bușteni pentru a ține cât mai mult lumină.

S-a păstrat tradiția, că începând cu Crăciunul să se aprindă candela sub icoană încă multe zile.

A mai rămas tradiția de a se masca în urs sau capră.

În seara de Crăciun se pune la icoană un colac în formă de 8.

…Dar vremea s-a schimbat și duc dorul sărbătorilor de înainte.

Nu mai este acea magie, nu se aud atât de tare zgomote de clopoței, nu se mai face joc în sat.

Oamenii au devenit altfel, sunt mai reci, nu sunt atât de prietenoși, au plecat mulți peste hotare, nu au posibilitatea să se întâlnească cu rudele apropiate.

S-a pierdut din frumusețea acestor sărbători minunate.

Oamenii s-au distanțat unul față de altul, din cauza unor nevoi financiare…

Cred eu că, au rămas în sat doar acei locuitori, care își iubesc cu adevărat satul natal, care țin la aceste locuri minunate, la baștina în care s-au născut.

Se pregătește și în ziua de azi masa de Crăciun, dar nu cu atâtea feluri de mâncare, deoarece nu se mai cresc porci, oamenii preferă mai mult să cumpere, decât să crească, poate din cauza climei, sau a secetei. Nu este rentabil să crești un porc și să cumperi grăunte.

Doresc tuturor multă sănătate și Pace în fiecare familie, sărbători luminate!

Crăciun fericit!

EUGENIA CAZACU, S. VALEA RUSULUI

Farmecul sărbătorilor de iarnă

Au trecut sărbătorile de iarnă, au trecut ca un ecou, rămânând în sufletele noastre acel farmec, acel miracol de neuitat, când clopotele bisericii ne cheamă la rugăciunea de taină. Iar stelele răsar pe cerul luminat de lună blândă, învăluind pământul într-o liniște de basm. La un moment dat, această liniște este spartă de clinchetul clopoțeilor, semn că cete de colindători au pornit să colinde gospodarii din sat. Adevăratul colindat se desfășoară în ajun de Crăciun, aducând vestea minunată, că în noaptea binecuvântată s-a născut Domnul nostru Isus Hristos. Sau, cu plugușorul, pentru a întâmpina Anul Nou cu nădejdea că va fi întru-totul al nostru și va fi așa cum ni-l dorim.

Farmecul sărbătorilor de iarnă și aroma colacilor copți pe vatra cuptorului sau păstrat cu multă grijă în micul nostru sat – Valea Rusului. Anume aici sau păstrat adevărata valoare spirituală a sărbătorilor. Aici biciul flăcăilor pocnește așa ca pe vremuri, aici se joacă capra, ce simbolizează regenerarea ritualică și continuitatea vieții, jocul ursului ce semnifică regenerescența naturii.

Ursul se consideră un animal sacru și are virtuți protectoare, terapeutice și meteorologice, iar măștile, costumele, întreaga recuzită sunt confecționate în așa fel, încât să provoace râsul prin însuși înfățișarea lor.

Am realizat aceste măști din piele de animale, țesături din pânză,

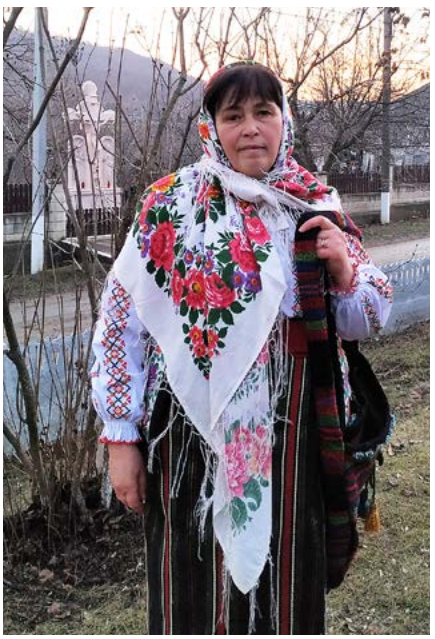

postav gros și alte materiale, care nu mai sunt de folos prin gospodăria omului. Culorile utilizate sunt sugestive pentru ritualurile de inițiere:

- ✓ alb și negru, reprezentând viața și moartea;
- ✓ roșu semn al vitalității și al regenerării.

În genere măștile și costumele sunt foarte variate, fiecare mască este confecționată după închipuirea eroului respectiv și atunci numai aranjarea scenică și acțiunea sunt momentele de bază a jocului teatralizat. Numai în acțiune jocul teatralizat capătă viață. Acțiunea actorilor voluntari nu a cuiva decât a membrilor Formației folclorice de bărbați Busuiocul, cond. E. Cazacu, ce activează la Căminul cultural Valea Rusului.

Cu această ocazie, aducem mulțumiri tuturor gospodarilor ce ne-au așteptat cu mare drag să-i urăm și să-i colindăm, oferindu-ne toate bunătățile și anume colacul, ce are o semnificație aparte în tradiția populară.

OLESEA LAZARIUC, S. PETREȘTI, R. UNGHENI

De neuitat sunt sărbătorile de iarnă

Și totuși, cel mai memorabil și îmbietor parfum al copilăriei e cel al sărbătorilor de iarnă ... probabil fiecăruia în parte ne-au rămas amprentate în suflet și memorie acele savori, care veneau dinspre cuptor ori de pe verandă (ea, veranda, fiind pe post de frigider, în iernile copilăriei noastre, care erau veritabile: și cu ger, și cu troiene, și cu țurțuri, atât pe la streșini, cât și pe la nasuri...of! ... ce dor, aproape durut, după acele vremuri!...).

De obicei, pe verandă se țineau „răciturile", care aveau la bază piciorușe de porc, „cighirile", „saltisonul" și nelipsita friptură, care se servea cu mămăliguță și brânză de oi... Își mai găseau loc și cozonacii, crăciuneii, „cornișoarele", cele trecute din abundență prin zahărul pudră (așa ne plăceau nouă), turtele, cocoșeii din albuș presurați cu mac ori cu nucă... câte bunătățuri cu arome...

DE NEUITAT!

SILVIA POIANĂ, S. PETREȘTI, R. UNGHENI

Jocul cu măști zoomorfe **CAPRA** de la origini până în prezent

Anume, Jocul cu măști zoomorfe „Capra“, va fi obiectul de studiu și cercetare pentru colegii noștri în anul 2023. Spor bun, stimați colegi, mai ales în această perioadă a sărbătorilor de iarnă, or, acest joc al „Caprei“, este cel mai răspândit prin părțile noastre… și dacă după spusa Luciei Bacalu–Jardan, „Capra“ de la Coșeni se dovedește a fi „aristocrată“, apoi devenim curioși cum sunt „Caprele“ de la Sculeni, Rădenii Vechi, Pârlița, Petrești, Rezina, Măcărești, Măgurele, Floriţoaia Veche, Cornești, Berești … Vă propunem imagini cu viitoarele vedete ale Proiectului de cercetare „Jocul cu măști zoomorfe CAPRA — de la origini până în prezent“. Implicare maximă, doar așa ne va reuși și … Sărbători cu bucurii!

Lansare de carte

Biblioteca Publică „Iulian Filip“ din Drochia a găzduit o lansare de excepţie a cărţii *Coborând în sus*, autor tânărul scriitor drochian Vladimir Mânăscurtă. Romanul este un thriller supranatural cu elemente de horror și a fost lansat sub egida DCTTS — șef d. Cristina Ţurcanu, în parteneriat cu Direcţia Învăţământ. Invitat de onoare la eveniment a fost primarul orașului Drochia, Nina Cereteu.

Vladimir Mânăscurtă a debutat cu romanul *Cheia Universului* (2014), premiat la Salonul Internaţional de Carte de la Chișinău. În 2016 lucrarea a fost publicată la Moscova în limba rusă. Al doilea roman *Dulce infern* (2018) a intrat în TOP 10 cele mai citite cărţi din Republica Moldova și a fost premiat la târgurile de carte *Bookfest* și *Gaudeamus* de la București. Autorul mai scrie și scenarii pentru filme, cu care a participat la multe festivaluri de film și competiţii de scenarii în Statele Unite, unde la unele a ajuns în TOP 10.

Scrierile sale cuceresc prin subiecte inedite, felul în care sunt redate și de aceea provoacă o deosebită satisfacţie sufletească.

Moderatoarea evenimentului — Ana Strungari, specialist principal la DCTTS a invitat oaspeţii să descopere tainele romanului.

La lansare au participat elevii Aliona Cociorvă și Maxim Postovan, care au prezentat fragmente din roman într-un dialog interactiv cu profesoara Silvia Reșetnic. Folk Band Art Soyuz a oferit o coloană sonoră de calitate cu selecte melodii.

După lansare, autorul a oferit autografe și a discutat cu publicul nerăbdător să afle mai multe despre cartea sa. Coborând în sus promite să fie o carte plină de măiestrie și inspiraţie, care așteaptă să fie descoperită.

Felicitări sincere autorului Vladimir Mânăscurtă pentru reușita sa!

Cioran din *Cioara*

GRIGORE GRIGORESCU

Sublim de modest și onest, poetul Vasile Toma a fost ctitorit din sfinţenie, cuminţenie și muţenie, moștenind o biobibliografie cristalină: s-a născut la 2 ianuarie 1954 în Cioara (Hâncești), ziarul raional publica un material sugestiv: „Nasc și la… Cioara Oameni!“.

După Facultatea de Litere (USM, 1980), publica în revistele „Literatura și arta“, „Post-scriptum“, „Glasul naţiunii“, „Viaţa Basarabiei“, culegerile prestigioase de profil…

Activând la Primăria Chișinău ca responsabil pentru respectarea legislaţiei lingvistice, în urma unui accident rutier suspect din 2 decembrie 2003, a rămas ţintuit la pat ani grei… Pururi a slujit graiului matern, iar în nopţile ultimilor ani medita și crea, iar în zori dicta zămislirile soţiei. Astfel ne-a cinstit și omenit prin cărţile sale: a izbutit să tipărească în 2006 volumul de poeme „Între iubire și nimic“ (premiul USM), în 2008 edita cartea de satirică „Osanale la pachet“, urmată în 2009 de „Mesaje din orfelinat“ (Premiul „N. Stănescu“). Apoi ne-a surprins cu titlurile „Tablete pentru a fi“ (2011, Premiul „M. Eminescu“, „101 poeme“ (Colecţia „Ideal“, 2011), „Cântece pentru alte vieţi“, „Palimpsest cu fulgi“(Premiul ICR M. Eminescu Chișinău), 2013… Scria umor (când oasele teribil dor) cu-n dublu eroism, detestând virulent paranoismul decenal săptămânist cu apocalipticul „Ce mai face-ţi, domnilor ţărani“. Atare performanţe le poate realiza numai un veritabil asanator și vrăciuitor de moravuri: „…Mă apucă un căscat nebun, / Tot gândind la dragii mei plăvani,/ Și mi-am zis să fiu cu voi doar bun, / Do sfidanea, domnilor ţărani!“. Apoi să invoci colegial-competiţional redutabilii predecesori Gh. Topârceanu, M. Dinescu, M. Cărtărescu, A. Păunescu, P. Cărare, E. Tarlapan, N. Esinencu etc. obligă la enorme responsabilităţi creatoare.

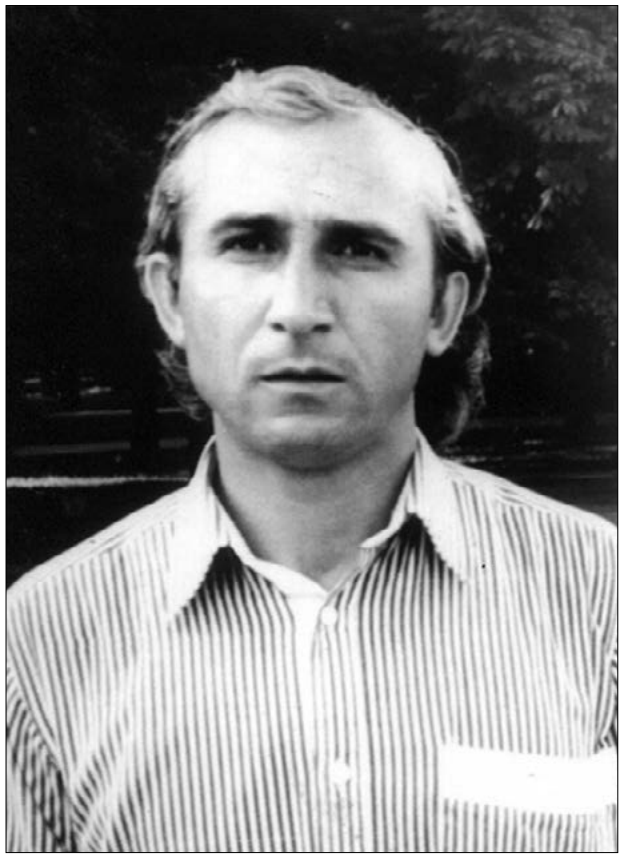

Vasile Toma

Altarul suferinţei și biruinţei

Poetul V. Toma s-a grăbit fulgerător de încet și sigur. Modernizatoarele lui osanale moralizatoare sunt absorbitoarele imoralităţii, aspiratorul-epuratorul lor. Poziţionat într-o ascendenţă vertiginoasă, secundată de calmitatea-i olimpică, se autoprezenta: Eu n-am …umblat prin ţări străine, / Nu l-am văzut pe Rochefoucauld, / Că mie și așa-mi stă bine / Între Cărare și Grabco“. Volumul „Osanale la pachet“ era o alternanţă scriitoricească — primul era debut liric, al doilea — satiric (ambele arhitecturizate din trei capitole), al treilea liric (prefaţat de A. Păunescu). M. Cimpoi rezuma lapidar statutul netributar tomist: „Liric ingenuu, împresurat chiar de „lumina din ochii lui Iisus“, Vasile Toma se preschimbă într-un satiric incisiv, care încearcă să alunge „lumina“ Apocalipsului ce s-a instaurat „în patrie“.

Milenara cruciadă panromânească arhivează mii de mucenicii. Domnul zămislea omul profund naţional — elogiat, imnizat și protejat în cărţile lui V. Toma. Cunosc puţine cazuri (necazuri) similare de eroism, sacrificiu, intransigenţă feroce fată de oponenţii ideatici și dogmatici, păgânimea pârjolitoare de ţară și neam ca V. Toma: „Roșu-n sârmă, roșu-n stele, / Roșu-n gândurile mele, / Roșu în academii, / Roșu-n crâng de pușcării…“.

Umoriștii și ilegaliștii dintotdeauna ruinau imperiile. Ion Caraion afirma că un poem supravieţuiește imperii, o mare carte-i cimitirul imperiilor toate, E. Tarlapan forfeca imperiul urss-is, satira lui V. Toma decima sclavagismul și colonialis-

mul imperial, condeiul lui conecta fulgerele cerești și lumești, suferințele sufletești și trupești, oblojind și tămăduind suferinzii… Aduna averi din cumplite dureri. Suferi, deci exişti. Cuvioasa modestie şi voinicie V. Toma avea sursa izvorul-autorul: „Vouă, ce aţi crezut în mine / Şi nu mi-aţi fript cu bârfa osul, / Eu mă închin cum se cuvine / S-o facă Toma …credinciosul“ (Apostolul Toma e din galeria-sihăstria celor 12 apostoli ori „Toma-Geamănul, grec de obârşie, misionar).

Admir spectaculosul epigramatic al triumviratului Ion Diviza-Gheorghe Bâlici-Vasile Toma. Provocat de Gh. Bâlici prin „Grafomania“ — „Sunt de mult convins de tot/ Că-n această meserie / Cei ce scriu aşa cum pot / Nu mai pot să nu mai scrie“, el reacţionează neprovocator-convingător: „Cum n-ai fost deloc modest / Şi le-ai spus-o franc, vezi bine, / Grafomanii fac protest / … şi de-atuncea scriu ca tine“. Ion Diviza îi arunca mănuşa duelistă prin epigrama: „E vesel plaiul moldovean, / De roşii flamuri plină-i ţara / Că o conduce-un Cioroian, / Dar nu un costiujan din … Cioara“, Vasile Toma răspunde: „Văzând cum îţi „prosperă“ ţara, / Mi-am zis aşa, nu fără miză: / Mai bine un Cioran în Cioara, / Decât pe la Kremlin cu viză…“.

Poetul ctitorește în graniturи, sperând a fi testamentare și roditoare. Diriguitorii viitoarelor oștiri umoristice trebuie să emită inevitabil ordinul de glorie: ostași, citiți și recitiți spadasinul invincibil V. Toma (precum este zguduitorul lui poem dedicat mareșalului Ion Antonescu). Firavul nostru umanism încă n-a inventat apreciative, criterii ce ar putea onora o ființă zidită în suferință. Recitindu-i poemele, ai sentimentul că el a turnat în frazele sfâșietoare dramele naționale.

Regal omagial colegial

Scriitoru Gh. Budeanu consemna în cotidianul Timpul din 31 ianuarie 2011: încă de pe timpurile studenţiei, Vasile era un intelectual deosebit, ne aduna serile în lumina versurilor sale: Bate ciuma-n soarta mea, alungându-mă din ea, să mă zvânte, să mă piardă; alei, scârbo, să te ardă. V. Matei menţiona că în ultima sa carte — „Cântece pentru alte vieţi“ — a trecut, cum spunea N. Stănescu, de la etapa a doua a poeziei — cea blagiană, bacoviană — la a treia, barbiană, poezia de esenţă, de cheaguri tari, care are un limbaj aparte.

Vasile Toma cu tata

Vreau să-l felicit pentru această știință a condensării și esențializării. E ca și cum esențele tari le-ai pune în sticluțe mici sau ai extrage din totul ce te înconjoară doar ceea ce are cu adevărat sclipire de diamante.

Duminici poetice deosebite s-au perindat mai multe la domiciliul Poetului din strada Alba-Iulia din Chișinău, întrunind amicii inimii la lansări de carte. Prieteniile de cândva actualmente devin piese muzeale, arhaisme, modernitatea mutilându-le oribil. Dacă ne naștem sub zodia singurătății, apoi redevenim prada ei la finele vieții. Soţia Eleonora îi întâmpina evlavios în pragul casei — acad. M. Cimpoi, poeţii Nicolae Dabija și Valeriu Matei, istoricii Anatol Petrencu și Andrei Grosu, criticul literar Ion Ciocanu, epigramistul Ion Diviza, folcloristul Victor Cirimpei, lingvistul Valentin Guţu, cercetătorul Valeriu Sclifos, editorul și omul de cultură Vasile Căpăţână… La unul din cenaclurile sale, Vasile a mărturisit cu sinceritatea-i caracteristică: „Fraţilor, vroiam să vă spun că mi se făcuse dor de dumneavoastră. Faptul că aţi venit îmi dă o nouă speranţă de viaţă, ca atunci, cu ani în urmă, când soţia mea mi-a adus „Literatura şi arta“ în care îmi apăruse ciclul „Poemul vieţii şi al morţii“, inclusiv un poem la care ţineam foarte mult — „Balada celui care vine“ — mi se pare uneori că altcineva a scris durerea mea: „Suflete, tăiat în două, / Sângerezi de parcă plouă / Peste apa Prutului / De din gheara rusului. / Nespălată de murdară, / Gheară trasă peste Ţară, / Peste inimile ei / Şi pe ochii plânşi ai mei. Pe N. Dabija îl consideră nașul literar, amintind un vers din cea mai frumoasă poezie: „Mi-e dor de tine ca de limba română…“. M. Cimpoi demonstra „disciplina organizării clasiciste“ a creaţiei, V. Căpăţână a găsit un zbucium liric basarabean foarte original, V. Guţu l-a caracterizat drept un suflet ales de poet și om al cetății (Literatura și arta, 9 mai 2013)…

Recuperări imaginare dialogale

Imposibil a intui cum și de unde poate începe dialogul imaginar cu V. Toma, care n-a admis compromisuri ideologice, naţionale, religioase, umane ori de altă natură, n-a deţinut înalte funcţii… Dimpotrivă, regimul l-a onorat și medaliat cu prigoniri, înjosiri, umiliri, izgoniri, huliri… Nu știm de avea ceva a returna și răzbuna turnătorilor, crucificatorilor și torţionarilor, precum nu i-a fost dat să-l vadă pe N. Dabija cântând sau plângând, care remarca: „Când deznădejdile mă copleșesc ori disperările năvălesc, telefonez lui V. Toma ca să cer ajutor și speranțe…“ Recunoaștem ușor această confesiune publică, ca și prefața volumului de poezii: „Bun venit în cultura română, poetului cu pașaport din orfelinatul istoric în care partea lui de țară a fost aruncată“. Era visul de aur al poetului V. Toma să fie integrat, sincronizat în marea cultură românească.

Cântecele noastre sunt depozitarul de aur al înțelepciunii strămoșești. De aspiri a cunoaște istoriile

și victoriile, suferinţele și biruinţele, filosofiile și sărăciile — asculta tezaurul melosofic. Am admirat vocile remarcabile ale scriitorilor M. Cimpoi, A. Strâmbeanu, a regretaţilor Gr. Vieru, Gh. Mazilu… și V. Toma. Probabil, în turnul nocturn de fildeș dânsul intona-muzicaliza poezia, apoi o dicta… Gr. Vieru imniza testamentul tomist: „A fi îndurerat în fericire și fericit în suferinţă — nu cunosc o mai subtilă calitate morală".

„Auzind materia plângând" și pe Domnul suferind…

Poetul apolinic Vasile Toma a dedeicat poeme și eseuri solare satului copilăriei — Cioara, prin el se revendica, pașaportiza descendenţii, deconspira întrebările ce nimeni nu mai vrea să le întrebe, elabora-arhiva testamentul pentru Ţară și Neam în tainiţele sufletești scriitoricești. În sanctuarul singurătăţii — apanajul spiritelor superioare — a dedicat un recviem pentru soţie și veșnicie, sacrificii din care trăia și murea, auzind materia plângând (Gh. Bacovia) și pe Domnul suferind… „De la răstignire lumea știe că nu durerea sau bucuria ca atare sunt hotărâtoare pentru suferinţă sau fericirea noastră; ci atitudinea pe care personalitatea noastră spirituală o păstrează în faţa lor", rezuma Nae Ionescu în 1927. E astralitatea gânditoare tămăduitoare biruitoare a iluștrilor predecesori din infernul suferitor, tributul achitat pentru imperfecţiunea moștenită congenital.

Grigore Grigorescu, 2008—2022

PS: Prin prezenta naraţiune publică (biblică) socializez taina fenomenului Vasile Toma. La 29 martie 2013, în ziua înhumării, notam naufragiabilul necrolog al inimii mele: ne-a părăsit cel ce ne-a iubit fără margini dincolo de frică, stoic și eroic, luminos și victorios — poetul muceniciei și vitegiei victorioase… Ostașul mareșalului Antonescu s-a retras în tării și vecii din odiseea pământească spre cea cerească întru slugi și rugi. Sfinţeniile vor canoniza românească dânsului inocenţă, decenţă și inteligenţă integră.

ELENA GOLUBNIC, OR. HÂNCEȘTI

Programul Național *Lectura Central*, ediția a V-a, desfășurat în bibliotecile publice din r. Hâncești

Programul Naţional *Lectura Central* este iniţiat de Biblioteca Naţională a Republicii Moldova pentru amplificarea rolului și locului bibliotecii în stimularea lecturii, promovarea culturii lecturii, dezvoltarea de parteneriate cu factorii interesaţi și cu responsabilităţi în domeniu. Și anul acesta, reţeaua de biblioteci din raionul Hâncești, inclusiv biblioteca publică raională a participat cu ardoare deosebită în zeci de activităţi dedicate programului menit să aducă cititorii mai aproape de frumuseţea cuvântului scris și să dezvolte în oameni spiritul de procreaţie prin filele de carte. Iată câteva din cele mai spectaculoase activităţi organizate în acest context…

Interviu despre activitatea bibliotecii și despre carte la general cu directorul bibliotecii Tatiana Darii pe o platformă online; Școala verde — scutierii naturii" activitate de promovare a lecturii despre mediu pentru copii; Bliţ interviuri cu genericul: „cartea — prietenul meu", „cartea — inspiraţia mea", „cartea — refugiul meu" realizate cu tinerii iubitori de carte din cadrul Centrului de tineret; expoziţii literare cu diverse tematici dedicate lecturii, vizite ale copiilor de grădiniţă și a elevilor claselor primare pentru promovarea lecturii în rândul micilor cititori; masă rotundă cu genericul „o carte citită — o carte dăruită" în urma căreia elevii au fost premiaţi cu vouchere la librărie pentru achiziţionare de carte în biblioteca personală …

Anul acesta bibliotecarii din teritoriu au venit cu un aport considerabil în promovarea programului naţional lectura central prin organizarea

unui număr impunător de activităţi, atât de diverse şi cu implicarea unui public mai larg, a specificat Valentina Cotorobai, specialist principal la Direcţia Cultură şi Turism Hânceşti. Tot aici, organizarea mai multor întâlniri cu scriitori a sporit la scoaterea în evidenţă a activităţilor din şi a bibliotecarilor în special. Cititorii au avut ocazia să îndrăgească şi mai mult cartea, să fie implicaţi în evenimente culturale, să cunoască personal autorii cărţilor citite şi nu în ultimul rând să îşi îmbunătăţească prin vizitele la bibliotecă, comunicarea socială", a mai adăugat dna Cotorobai.

În cadrul programului Lectura Central cu genericul: „ Nici o zi fără lectură" a avut loc întâlnirea cu scriitoarea Marcela Mardare la Biblioteca Publică din com. Sărata Galbenă, unde copiii, plini de energie şi entuziasm au cântat, au dansat şi au spus ghicitori împreună cu scriitoarea. Dânşii au întâmpinat-o cu voie bună şi cu un colaj de poezii recitate din frumoasa sa colecţie de versuri.

Scriitoarea a fost încântată de această întâlnire de suflet, de publicul activ şi setos de carte, îndrăgostit de lectură.

„Copiii au fost activi, au recitat poezii, au cântat şi au dansat. Mulţumesc tuturor pentru clipe irepetabile şi pline de bunăvoinţă. A tronat cuvântul care ne-a sensibilizat prin mesajul transmis, purtându-ne într-o lume frumoasă şi plină de lumină", a fost mesajul scriitoarei.

În contextul aceluiaşi program, a fost organizat un eveniment de zile mari, în parteneriat cu profesorii şi elevii din gimnaziul local din s. Logăneşti, şi anume vizita scriitoarei Ana Onică, eveniment care a ţinut publicul în emoţii pozitive pe tot parcursul activităţii, oaspeţii având frumoasa ocazie să asculte povestea vieţii eroilor din romanele scriitoarei. Chiar Ana Onică în persoană a împărtăşit trăirile sale spunând că simte la acest eveniment momente mirifice create de elevi şi de lumea frumosului divin în care i-a transpus vocalul invitatului special Valeriu Mocanu. Dumneaei a mai specificat cu recunoştinţă că impresiile vorbitorilor despre subiectele abordate în cărţile semnate de ea, i-au mângâiat sufletul şi este convinsă că cultura şi biblioteca unesc societatea.

Ada Zaporojanu, scriitoarea cu suflet de copil a fost şi ea invitată în cadrul programului Lectura Central la Biblioteca Publică Voinescu, unde a fost întâmpinată cu alai de gazdă, însoţită de elevii claselor primare — publicul ţintă a operelor talentatei scriitoare. Clipe irepetabile au fost petrecute alături de doamna Zaporojanu, în care a domnit suflul copilăriei, înzestrat cu rime distractive şi mesaje pline de vise şi lumină reflectată în inocenţa scrierilor autoarei.

O altă întâlnire impresionantă, cu scriitorul Iulian Filip a avut loc în s. Cioara, unde toată lumea l-a aşteptat cu nerăbdare, asta pentru că până la evenimentul dedicate operelor sale, publicul doar i-a citit cărţile, iar întâlnirea faţă în faţă a fost deosebit de frumoasă şi plină de entuziasm.

Iulian Filip, un ireproşabil talent în lumea cuvintelor, a rămas frapat de organizare şi ospitalitate şi şi-a arătat admiraţia pentru rimele sale aranjate frumos pe note muzicale. Nu este prima dată când scriitorul păşeşte pragurile bibliotecilor din raionul Hânceşti, şi de fiecare dată este un oaspete aşteptat pe care îl asculţi cu toate coardele fine ale inimii şi îi sorbi fiecare cuvânt care se prelinge din vocea molcomă a autorului.

În urma activităţilor desfăşurate în această perioadă în tot raionul Hânceşti, bibliotecarii au reuşit să atingă obiectivul de conştientizare a rolului cărţii şi a lecturii în dezvoltare, cultivarea culturii informaţiei/culturii lecturii, combaterea analfabetismului funcţional, formarea unei atitudini de respect faţă de carte şi lectură, motivarea, stimularea membrilor comunităţilor de a se implica în promovarea cărţii şi lecturii, diseminarea experienţelor şi practicilor de calitate în cadrul Sistemului Naţional de Biblioteci al Republicii Moldova.

Ne-am convins o dată în plus că comunitatea hânceşteană este dornică de carte, de socializare cu lumea intelectuală pe care o oferă bibliotecile prin intermediul bibliotecarilor erudiţi, iar astfel de programe ca Lectura Central oferă posibilitatea de a implica cititorii în numeroase activităţi care îi vor învăţa pe aceştia să trăiască frumos şi să iubească cuvântul, la fel cum a spus un mare poet: „Biblioteca este un paradis al gândurilor printate pe file de cărţi".

Trei fețe ale Israelului

ANDA-CRISTINA VAHNOVAN

Am fost invitați acum șapte ani la o nuntă religioasă în Ierusalim. Se căsătorea un bun prieten de al soțului meu, evreu din Bălți, emigrat în SUA, cu o fată evreică din Azerbaidjan stabilită în Israel de ceva ani buni. Ambii reîntorși la religie. Cunoștință li s-a făcut prin intermediul școlilor religioase la care studiau, inițial prin Skype, apoi el a venit să o cunoască personal. Întâlnirile aveau loc neapărat în public sau în prezența unei terțe persoane. Ambii vorbeau rusa, fiind descendenți din state foste sovietice. În câteva săptămâni a urmat nunta. Și astfel, noi, „vorniceii" din partea mirelui, am ajuns în Ierusalim.

Pentru cei din societățile moderne, care nu au mai fost în Orient niciodată, este un soi de șoc. Totul. De la climă, limbă, îmbrăcăminte, reguli și până la rugăciunile citite în plină stradă sau prin stațiile de autobus, la anumite ore — dimineața, la amiază și sera.

Acum, obișnuită fiind și cu camerele de rugăciune de prin aeroporturile lumii, nu mi se pare ceva ieșit din comun. Pe atunci, însă, deschisesem pentru prima dată ochii către o altă lume. Către alte realități. Starea de alertă se simțea în aer, datorită atacurilor ce avuseseră loc în acel an, în 2011, iar controlul prin genți, la intrarea în orice magazin mai mare, și verificarea identică celei din aeroport, mi s-au părut greu de suportat.

Apoi e vorba și de climă, pe care trebuie să fii obișnuit să o suporți mai ales în lunile de vară. Noi fusesem în martie pe atunci, iar acum am revenit în octombrie, pentru a merge la mare cu copiii. Toamna și primăvara temperaturile sunt de vis. Vara, însă…

Nunta a fost frumoasă. Mireasa — de poveste. Un chip caucazian unic. Rude venite din SUA și din Caucaz — cele din partea miresei. Noi, tinerii — din Moldova și din România. Femeile au stat separat de bărbați. În mijlocul sălii a fost instalat un gard mare, alb. Bărbații se distrau pe de o parte a gardului, femeile — pe cealaltă. Și foarte-foarte mulți copii, care alergau și dansau printre părinții lor. S-a cântat și s-a dansat „7,40" și „Hava Naghila", asta, din ce mai știam și eu. Tradițiile au fost frumoase și respectate cu strictețe: contractul prenupțial (prin care el se obliga să o asigure cu de toate, iar ea (atenție!) nu era obligată la nimic) semnat de față cu un Ravin, binecuvântarea dată mirilor sub Hupă, acel acoperământ alb sub care intră mirii înainte de a fi declarați soț și soție, spartul cu piciorul a unui pahar de sticlă și apoi, acea oră în care mirii se retrag, pentru a se cunoaște. Cel mai tare mi-a fost milă de fotograf, care, toată nunta urca pe un scăunel ba pe de o parte a gardului, ca să facă poze la bărbați, ba pe cealaltă parte, ca să facă poze la femei. A fost frumos! Am fost, desigur și pe la muzee, și pe la Zidul Plângerii și pe la Cetatea lui David. Cât am reușit atunci pentru a ne cultiva și îmbogăți spiritual.

A fost un Israel al tradițiilor bine păstrate și al religiozității. Al familiilor cu mulți copii și mămici cu peruci. Al hasizilor cu zulufi la urechi, care au refuzat să facă poză cu mine. Al mixului constant dintre evrei și arabi. Ierusalimul.

De data aceasta am stat câteva zile în Tel Aviv, apoi am plecat spre Eilat. Le-am promis copiilor, care nu au mai fost de doi ani la mare, că în această vacanță se vor scălda în două mări — Mediterană și cea Roșie. Pe cea de a treia — Marea Moartă, au văzut-o doar din autobus. Nu a mai fost timp și pentru ea de data aceasta. Astfel, am putut vedea și alte două fețe ale Israelului.

Tel Aviv-ul mi-a amintit de străzile Bucureștiului, cu acele case naționalizate, părăsite și delăsate, înserate unde și unde printre case mai vechi sau blocuri noi. Bănuiesc că au fost ale familiilor strămutate, dar nu mi-a confirmat nimeni informația. Haos, agitație, mulți turiști. Unele străduțe

Marea Moarta. 2018

țe mi-au amintit de Amsterdam, cu shop-uri din acelea cu draperii trase, care există și aici, cu magazine de lenjerie intimă provocatoare în vitrine și cu drapele cu curcubeie prin geamurile caselor și a unor birouri. Nimic, în afară de limba ebraică, nu îmi amintea de Ierusalimul pe care îl cunoscusem. Și aceasta, bruiată mult de vorbitorii de rusă, care erau la tot pasul.

Marea — superbă și caldă. Salvamarul — rusofon. Pe plajă — loc amenajat pentru persoane cu dizabilități. Acest detaliu l-am întâlnit pentru prima dată de când călătoresc. Bilă albă! Multe locuri de joacă și pentru sport, dar și tonete cu cărți, lăsate în aer liber, pentru a încuraja cititul în parcuri și prin gări. Și multe trotinete electrice, aparent abandonate, dar de fapt, lăsate prin oraș. M-au surprins plăcut. E vorba de un mijloc de transport, gestionat cu ajutorul telefonului, care oferă posibilitatea de a utiliza trotinetele din oraș pe anumite distanțe și apoi de a le lăsa în punctele finale. Plata se efectuează prin intermediul telefonului. Ieftin, bun și mult în kilă, cum s-ar zice. Nu ne-ar încurca și la Londra un astfel de serviciu.

Prețurile la imobiliare, la care mă raportez mereu când sunt într-o țară nouă, mi-au confirmat că este un fel de Londră orientală. Doar că în deșert. Așa că, descoperind un Israel mult mai modern și diferit de cel cunoscut anterior, am pornit în punctul cel mai de Sud — spre Mare Roșie, în Eilat, pentru a cunoaște și realitățile de acolo.

Cinci ore de mers într-un autobus preaplin. Cu oameni care au stat și în picioare. Cu prize pentru încărcat telefonul și aer condiționat. Cu opriri în niște stații abandonate și uitate de Dumnezeu în plin deșert, unde mai existau rămășițe a unor vecee și a unor McDonalds-uri închise. Stânci pe de o parte. Stânci pe de alta. Și așa tot drumul, până la punctul de control, la care a intrat un soldat înarmat, s-a uitat printre rânduri și apoi a coborât. Nici până astăzi nu înțeleg unde mergeau acei oameni care coborau în acele stații, în plin deșert, și rămâneau acolo. Cât vedeai cu ochiul era doar stâncă și arșiță. În schimb — panoramele au fost superbe, mai ales cele cu Marea Moartă. Incredibil, mi-am zis, că pe acest pământ făgăduit, s-a putut cultiva ceva și s-a putut locui. Incontestabilă mâna a lui Dumnezeu. Altfel nu găsesc nici o explicație.

Eilatul ni s-a arătat ca o gură de Rai. Așa a și fost prevăzut, fiind o destinație turistică. Verde, cu multe plante și palmieri, cu plaje superbe, care dădeau în frontiera cu Iordania. Iar de cealaltă parte a plajei era Aeroportul. Avioanele zburau la o înălțime incredibil de mică și aterizau peste drum de plajă. De la pozele din mare, la câțiva pași distanță, făceai poze cu indicatorul de frontieră și cu radarul instalat de Israelieni.

Starea de încordare am simțit-o și aici, doar că s-a risipit repede, odată schimbată privirea spre liniștea instalată pe șezlonguri și frumusețea mării, înconjurată de munții Iordaniei. Un al treilea Israel. Cu cel mai frumos apus văzut vreodată. Apropo, un paradox pentru mine. Soarele apunea la ora șase seara, iar oamenii se scăldau în continuare pe întuneric. Aparent e ca și o vară caldă cu temperaturi de 30 de grade, dar cu apus de toamnă. Splendid. În Eilat am văzut și primele bancomate de schimb valutar. Puteai schimba banii la orice oră. Din păcate, atât leul moldovenesc, cât și RON-ul românesc, nu intrau pe lista valutelor existente pentru schimb. Vânzătoarele la magazine — vorbitoare de rusă. În contextul dat rusa m-a salvat. Magazinele nu aveau prețuri fixe, sau dacă aveau — erau trecute două cifre: una cu tva și alta — fără. Fiind zonă liberă și neplătitoare de taxe ți se explica cât ar fi costat în altă țară, adică mai scump, dar nu sunt sigură dacă nu este doar o strategie de marketing bine pusă la punct. Și scump. Totul foarte scump.

Drumul de seară, spre aeroport, era tot marcat cu luminițe pentru că iluminat public nu exista. Aeroportul de la care am pornit spre casă a fost unul atipic. Vorbesc de cel din Ovda, la o oră distanță de Eilat. De fapt, era un cort lung în deșert. Dar cu un control de securitate foarte strict. Cu multe întrebări referitor la scopul călătoriei și locurile vizitate. Dar neapărat cu loc de joacă pentru copii, la care am văzut mai mult tătici decât mămici. Familii cu copii erau multe. Și culmea, nimeni nu se arătau indignați sau deranjați de gălăgia sau de agitația pe care o făceau copiii. Nimeni nu le făcea observații. De multe ori, nici chiar părinții lor. Da, și am văzut o mămică plină de răbdare, care călătoarea singură cu trei copilași și care m-a uimit prin calmul de care a dat dovada încă din aeroport și până la aterizare.

Copiii sunt cea mai mare avuție a evreilor. Și aici am avea de învățat…

Aurel Manolescu — bardul basarabean de pe continentul nord American

MARIA MOCANU

Rapsod, poet, prozator, compozitor, profesor de muzică, instrumentist (a cântat la balalaică, chitară și vioară), Aurel Manolescu a avut un destin dramatic care l-a rupt de la vatră, aruncându-l pe alte meleaguri, pe alt continent. S-a născut la 10 mai 1922 în Basarabia, în satul Costești, raionul Râșcani. Școala primară a făcut-o în satul natal, studiile liceale — la Iași. A susţinut examenele de admitere la Conservatorul de muzică și artă dramatică George Enescu din Iași.

În 1941 îl aflăm la Școala militară, de unde a fost trimis pe front și luat prizonier. A fost condamnat la moarte. A stat 6 ani chinuitori în lagărele URSS. Acolo a scris pe coajă de mesteacăn romanul său autobiografic Bazarul iluziilor. În perioada ședерii în gulag a găsit o cutie de rezonanţă în timpul unor săpături la o mănăstire din care a confecţionat o balalaică. „La Montreal, își amintea jurnalistul Alexandru Dorogan, ţinea pe perete tabloul lui Ștefan cel Mare, niște ghitări și acea legendară balalaică". În 1949 a revenit în ţară cu gândul de a-și continua studiile. A învăţat la Conservatorul Ciprian Porumbescu din București, absolvind facultatea de compoziţie-dirijat-pedagogie.

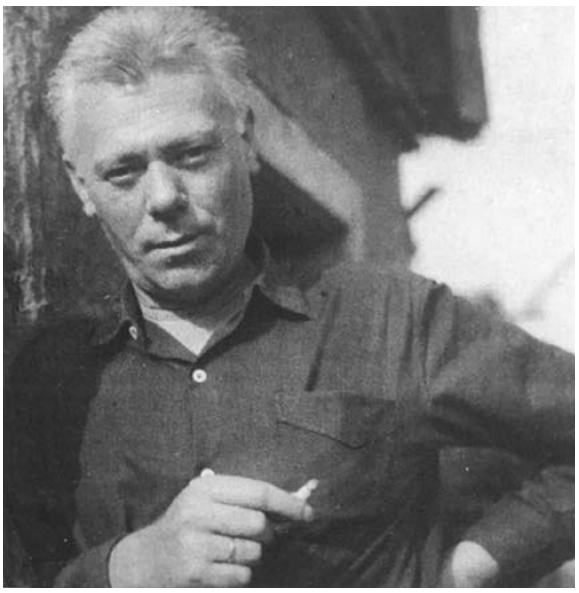

A lucrat ca artist liric la Radiodifuziune, iar în 1960 funcţionează ca profesor de liceu în București. În 1979 a emigrat în Canada. În plan artistic s-a realizat din plin în Canada, fiind membru al Uniunii Compozitorilor, membru al Uniunii Scriitorilor din Canada și membru al Asociaţiei Autorilor și Compozitorilor Canadieni. A fost șef de orchestră, director muzical și profesor, concertând în săli publice, la radio și televiziune. A fost cunoscut și apreciat în mass media canadiană. Aurel Manolescu s-a realizat și în plan literar, a publicat versuri, proză și articole (în limba română) în revistele Literatura și Arta (Chișinău) și Lumea Liberă Românească (New York). În Canada a editat albumul Vechi cântece și jocuri populare din Basarabia cu prezentări în limbile română, franceză și engleză. În prefaţa albumului Aurel Manolescu scria: „Vechile cântece basarabenești au avut o soartă paradoxală. Parte persistă în folclorul românesc, parte s-au șters voit, parte s-au călătorit până-n depărtatul Kazahstan. Scăpat de la vămi și cumpene, ajuns în binecuvântata Canadă, ţară de adopţie, scriu acest album cu vechi cântece din Basarabia ca unul ce le iubesc și le cânt, căci le știu din tată-n fiu ori le-am cules în anii tinereţii direct de la sursă…" A scris romanul Bazarul Iluziilor care a fost editat la Cluj-Napoca, editura Zamolxis, în anul 1994.

Graţie jurnalistului Alexandru Dorogan, fostul director la Radio Moldova, care l-a întâlnit pe profesorul și muzicianul Aurel Manolescu în Canada în 1993, au ajuns la noi discurile și albumul domniei sale. Cântecele aduse de peste ocean m-au impresionat în mod deosebit. Am fost încântată de vocea lui Aurel Manolescu, o voce mare, gravă, aleasă, inconfundabilă. Am ascultat de câteva ori acele 15 cântece selectate cu gust, cu minuţiozitate, interpretate excepţional, la fel și acompaniamentul, care aparţine cântăreţului, m-a fascinat. M-a impresionat coperta discului — o fotografie din arhiva de familie făcută la 1918, anul Unirii, cu 9 primari din 9 provincii basarabene în costume naţionale. Printre aceștia e și tatăl cântăreţului care la acea vreme a fost primar de Costești.

L-am sunat pe dl Alexandru Dorogan pentru a-mi exprima încântarea vis-a-vi de talentul și repertoriul lui Aurel Manolescu. Dumnealui m-a ascultat cu atenţie apoi mi-a zis: „Ia și scrie tot ce mi-ai spus acum mie, pentru că eu plec zilele astea în Canada și îi transmit maestrului gândurile tale. Apropo, mi-a zis, nu uita să-mi dai și o casetă de-a ta să i-o transmit, are să se

bucure foarte mult". La întoarcere dl Alexandru Dorogan mi-a transmis două scrisori de la Aurel Manolescu, pe care le păstrez cu sfinţenie, două scrisori scrise în primăvara anului 1996, era anul în care maestrul și compatriotul nostru Aurel Manolescu a decedat. Scria cu mult dor și drag de Basarabia. „Stimată Doamnă, vă răspund la sincerele și frumoasele dumneavoastră rânduri cu turburarea unui îndepărtat și nostalgic bătrân compatriot". Sau „Consideraţi că sunt un cuc ce cântă în această sfântă duminică de mai. Nu am cuvinte potrivite spre a-mi exprima bucuria ce mi-aţi făcut-o, scriindu-mi și ascultând cântecele dumneavoastră. Cum aș putea să vă laud? Ca încă în câteva cazuri din istoria neamului nostru ales a suferi pe nedrept, s-a întâmplat un straniu fenomen al unei renașteri deosebit de valoroase a simţirii și artei. De unde oare această minune? Probabil din vrerea lui Dumnezeu, ca o recompensă și, mai ales din acea grea suferinţă care a trebuit să biruie cu orice preţ moartea. Din Moldova bate un vânt al purificării folclorului nostru ancestral, rafinat până la strălucirea diamantului. Merită Moldova a fi un continent și nu o ţărișoară de la marginea lumii, iar România Mamă un Univers al liniștii și bucuriei". „Cele cuvenite distinsei dumneavoastră familii și dor mult pentru pământul natal trimit pe calea sufletului". În prefaţa albumului „Vechi cântece și jocuri din Basarabia" Aurel Manolescu scria: „Frumoasă, de neuitat Ţară a Basarabilor, străvechi pământ românesc, astăzi înstrăinat cu tot cu cetăţile-i și zidurile ancestrale de apărare, cu oameni destoinici și dârji care nu-și uită obârșia nici datinile!"

La vârsta de 71 de ani a înregistrat o casetă cu muzică pe care mi-a trimis-o. „Vă trimit o casetă făcută de mine la 71 de ani după greaua operaţie ce am suportat-o la inimă. Am acolo Doruleţ puiuleţ, pe care-l găsiţi cu explicaţiile necesare în caietul folcloric. Am și unele piese de estradă Rasputin vals, e un botez dat de mine că așa ceva nu există la ruși. Ca și la cântecul Of, America mă găsesc pe ici colea în ograda rușilor, dar am făcut-o cu intenţie. Trăit-a de mult la Moldova, cântec de leagăn — sunt cu tot cu text ale mele. Răzășească, piesă instrumental lăutărească căreia i-am pus un text. Vocea nu mă ascultă întotdeauna. Degetele mai calcă și pe alături, mai ales la balalaică, of, America. Vă rog să includeţi în repertoriul dumneavoastră și cântece de ale mele. M-ar onora. S-ar mai putea face suprapuneri in duo într-o fină prelucrare de laborator al înregistrării. Eu să cânt prima bancă, să-mi ţineţi dos". Am ales să cânt din repertoriul maestrului Aurel Manolescu cântecul folcloric de o aleasă ţinută melodică și poetică Păhăruţ, sticlă curată. Iar lui Igor Rusu și lui Iurie Sadovnic le-am dat cântece din repertoriul lui Aurel Manolescu, încurajându-i-i să cânte. Ambii au ales cântecul Răzășească, pe care l-au interpretat fiecare în felul său.

Îi plăcea în mod deosebit lui Aurel Manolescu să studieze felul cum percepe, apreciază publicul valorile, muzica. „Din păcate, îmi scria dumnealui în una din scrisori, în muzica populară românească și-a făcut loc și prinde rădăcini ţiganizarea. Nu mă refer la muzica lăutărească, ci la cântecele de dor, de jale, de înstreinare cele ce-s ajunse drumul dintre cârciumă și chiolhan. (Oooof, maică, aoileu, zău că da sau fir-ar să fie etc). Sigur că datorită mijloacelor tehnice de difuzare, stilurile, dialectele folclorice s-au cam amestecat. Basarabia vine cu forţa tradiţiei pe care o cunosc și eu în parte, vine cu veșnic proaspăta impunere a unui stil ce s-a impus prin nobila existenţă a nobilului ţăran moldovean. Unele influenţe ale intonaţiilor slave au fost românizate, adică conduse spre cadenţe finale specifice nouă. Stilul armonic este preferat celui modal în Occident. Aici este secretul succeselor rusești. Au dat compozitori occidentalizaţi datorită consonanţei terţei și utilizării ei. Bizantinizarea, hai să-i zicem forţată, modală, a școlii românești de compoziţie dintre cele două războaie mondiale, deși meritorie, nu are succesul folclorului și, compozitorii noștri de indiscutabil talent nu sunt apreciaţi datorită exprimării tendenţios modale. La G. Enescu Rapsodiile sunt occidentalizate armonic și au mare succes. Oedip, deși este o operă magistrală, nu prinde. Ţiganii nu au folclor. Ei sunt colportorii folclorului (des alterat) al popoarelor cu care au venit în contact: ţiganii ruși, spanioli, unguri, români. Ei s-au supus folclorului altor popoare. Fenomenul muzicii lăutărești (instrumentale) la noi este foarte răspândit și nu-i deloc urât. Modificat de virtuozi ţigani, este foarte antrenant și plăcut urechii. Pe aici și peste tot în lume pe unde se produc ţiganii dau ciocârlia drept o creaţie ţigănească. Când s-au dus ei la prășit sau la coasă în zorii zilei ca s-o asculte? Cântec de inspiraţie agrestă din cele mai vechi timpuri, readus în actualitate de Grigoraș Dinicu, moștenit de la celebrele tarafuri din secolul trecut ale lui Grigore Vindireu de la Suceava și Barbu Lăutarul din Iași, despre care se știe că nu erau ţigani. Lisst și Brahms folosesc muzica ţiganilor unguri. Enescu pe cea lăutărească care nu-i ţigănească. E cântată de lăutarii ţigani, dar baza intonaţiilor, relaţiile dintre trepte, chiar titlurile pieselor nu-s decât românești neaoș"

Nu voi exagera dacă voi spune că nimeni nici o dată nu m-a încurajat și nu m-a apreciat așa cum a făcut-o Aurel Manolescu. Dumnealui îmi scria după ce ascultase cântecele de pe prima mea casetă: „Sunteţi un trubadur original cu stofă de interpret ales. Mi-aţi făcut o mare bucurie și vă rog să nu vă daţi la fund, ci să vă zbateţi ca o leoaică ce sunteţi. Piesele folclorice au parfum local și sunt pline de poezie. Dumnezeu să vă ajute și să răzbiţi acolo unde vă e meritat locul. Foarte originală melopeea. Aveţi o viziune specifică talentului autentic"

A avut o viaţă zbuciumată luminată de cântec, de emoţie, de cuvânt, de dor. Se crede că un artist este mare doar în măsura în care compatrioţii lui își amintesc de el, îl pun în valoare. Să ne amintim de omul și artistul Aurel Manolescu, să-i reascultăm cântecele, căci acolo și-a pus Dumnealui dorurile, emoţia, viaţa.

VALENTINA PLAMADEALA, DIRECTORUL BPR „PETRE ŞTEFĂNUCĂ" IALOVENI

„74 ani de lectură publică la Ialoveni"

Ziua bibliotecii „Petre Ștefănucă", ediția XXXI-a

La 15 noiembrie a demarat Ziua bibliotecii publice raionale „Petre Ștefănucă" ediția XXXI-a cu genericul „74 ani de lectură publică la Ialoveni", consacrate celor 116 ani de la naștere și 80 ani de la trecerea în neființă a etnologului, savantului, folcloristului, profesorului ialovenean Petre Ștefănucă.

Numele, pe care-l poartă biblioteca noastră ne oferă o responsabilitate mai mare, ne face mai receptivi și deschiși spre comunicare, ne dă putere și speranțe. Mai mult ca atât Petre Ștefănucă este patronul nostru spiritual, iar opera lui este o comoară de nepreţuit — pe care a lăsat — o drept moștenire neamului nostru românesc. Ziua a început cu vizitarea expoziției de compoziții florale „Rapsodii de toamnă" (aranjament Elena Caracuian, Nina Popescu) în holul bibliotecii și cu un frumos vernisaj de pictură „Idei împletite în culori" a elevilor școlii de arte (profesori: Nina Popescu, Victor Guțu; director Daniela Bodorin).Ne-a produs o deosebită plăcere să-i avem alături pe reprezentanții APL raionale și locale: Președintele raionului Ialoveni — dl. Mihail Șilistraru, Vice-președintele raionului — dna Galina Tonu, dl. Primar de Ialoveni Sergiu Armașu, Diana Josu-Braniște — șef secție Cultură. Academicianul, profesorul Gheorghe Baciu și invitații săi: Grigore Plămădeală, artist plastic, originar din Ialoveni, Ion Potlog, scriitor, Ion Mereuță, deputat în primul Parlament, fost director / medic la CMC, Valeriu Mocanu, președinte fondator a Academiei Naţiunii Române, I. Carauș, medic renumit, spitalul oncologic, 3 medici, discipoli de la Centru de Medicină Legală RM, Maxim Nedelcu, istoric, consultant (grație dumnealui s-a organizat această întâlnire), Trifan Miroliubov, scriitor, cercetător, George Petrea, artist plastic, dna Maia Bivol, Asociația Teritorială Ialoveni a As. Nevăzătorilor din RM, Grigore Bogos, Organizația primară a veteranilor și pensionarilor din or. Ialoveni. Manageri de instituții de învățământ și cultură din or. Ialoveni, utilizatorii bibliotecii!

Astăzi la palmaresul nostru expoziţional se mai adaugă o frumoasă expoziție de compoziții florale „Rapsodii de toamnă" (aranjament de dna Nina Popescu și Elena Caracuian).

Participăm astăzi împreună la vernisajul de pictură „Idei împletite în culori" — prof. N. Popescu, prof. V. Guțu, catedra de arte plastice a Școlii de arte Ialoveni, dna director Daniela Bodorin.

„Copii sunt cei mai sinceri, ei nu mint niciodată". Ochii cântă și dansează. Norii desenează. Bucură Planeta cu Lumina lor. Copiii școlii de arte vin din lumea culorilor, care privesc lumea cu ochii lor.

Ceea ce vedem noi cu ochii ei văd cu sufletul. Poate suntem restanțieri la capitolul descoperire, abia acum vă descoperim prin această expoziție frumoasă „Idei împletite în culori". Profesorii și-au prezentat discipolii, care la rândul lor s-au expus individual asupra fiecărei lucrări.

De asemenea elevii școlii de arte au prezentat unele momente muzicale. Elevul Țîpișca Alexandru a interpretat o piesă la acordeon — (prof., Iulia Matei) și două eleve Timotin Tatiana și Crețu Daniela- o piesă la vioară (prof., L. Țîpișca). Cu mesaj de felicitare și mențiuni a venit dna Diana Josu-Braniște, șef secție Cultură, oferind elevilor, profesorilor Diplome de merit întru promovarea valorilor culturale și cadouri din partea Secției Cultură Ialoveni.

A urmat Partea a II-a.

Dna Valentina Plămădeală, director BPR „Petre Ștefănucă" a prezentat un scurt istoric al bibliotecii de la fondare până în prezent, transformările care au avut loc pe par-

cursul anilor, activităţi, proiecte etc. A prezentat unele evenimente din viaţa bibliotecii şi despre bibliografia locală.

Prin acţiuni specifice de îndrumare şi de evaluare, prin proiecte, programe, activităţi culturale şi acţiuni de îndrumare profesională, colaboratorii bibliotecii desfăşoară o vastă activitate culturală şi ştiinţifică, coordonând activitatea bibliotecilor publice de pe raza raionului Ialoveni.

Biblioteca ţine mereu pulsul pe evenimentele curente, elaborând şi editând bibliografia locala curentă şi alte publicaţii. Fiind un organism viu, ea cooperează cu autorităţile administraţiei publice si cu instituţiile responsabile, în realizarea obiectivelor de educaţie permanentă. Astfel şi-a extins parteneriatul cu instituţiile de cultură, de învăţământ, cu bibliotecile şcolare.

Biblioteca se mândreşte cu 2 volume „Folclor şi tradiţii populare“ în colecţia „Moştenire“, apărute în 1991 odată cu atribuirea numelui de „Petre Ştefănucă“. La 100 de ani de la naştere folcloristului, colaboratorii bibliotecii împreună cu AŞM şi cu sprijinul Primăriei Ialoveni, editează Biobibliografia „Petre Ştefănucă 1906—1942“. Iar în 2008, cu sprijinul financiar al Consiliului raional Ialoveni, secţiei Cultură apare volumul „Datini şi creaţii populare“. Un an mai târziu, graţie colegelor noastre Larisa Petcu şi Lidia Rusu, cu sprijinul financiar al primăriei Ialoveni, apare prima monografie despre activitatea bibliotecii. Tot atunci apare I ediţie a „Ghidului utilizatorului“. Au urmat: editarea Caietelor biobibliografice: Lidia Ungureanu, Nicolae Roşioru (2011), Ghidul muzeului „Petre Ştefănucă“ alcătuit de Liuba Russu, bibliografia „Ion Suruceanu“. În anul 2013, în cadrul Zilelor bibliotecii lansăm 2 Caiete biobibliografice „Grigore Plămădeală -75 ani“ (autori Valentina Plămădeală, Sofia Muşat), „Larisa Petcu — 60 ani“ (Sofia Muşat), în curs de apariţie sunt caietele biobibliografice: „George Petrea“, „Mihai Jomir“. Un volum de valoare, o biobibliografie este „Prefer nemărginirea…Aurel David“ (la sfârşitul anului 2012, la Fundaţia „Draghiştea“, autor Sofia Muşat). Dna Lidia Rusu, alt bibliotecar — face parte din colegiul de redacţie.

Nu pot fi trecute cu vederea nici acţiunile concrete pentru reabilitarea numelui lui Petre Ştefănucă — în 2006 la 100 ani de la naştere are loc dezvelirea bustului lui Petre Ştefănucă în incinta bibliotecii. Este renovată camera-muzeu „Petre Ştefănucă“, are loc Conferinţă Ştiinţifică consacrată comemorării profesorului Petre Ştefănucă. Un liceu şi o stradă din Ialoveni îi poartă numele. În anul 2016 s-a organizat I ediţie a Festivalului folcloric „Petre Ştefănucă“ în incinta LT „Petre Ştefănucă“ Ialoveni. Este dezvelită o placă comemorativă „Petre Ştefănucă“ la intrare în liceul, care-i poartă numele.

În anul 2021 la Ialoveni se organizează „Simpozionul ştiinţifico-practic naţional „Petre V. Ştefanucă — 115 ani de la naştere“, ediţia a II-a.

In anul 2022 se organizează a III-a ediţie a Simpozionului practico-naţional „Petre V. Ştefănucă — în memoriam“ cu genericul „Obiceiurile de naștere la românii din Basarabia: istorie și activitate“ (16 noiembrie).

În trecut o bibliotecă tradiţională, astăzi o bibliotecă modernă. În trecut bibliotecari modeşti, astăzi bibliotecari instruiţi, inovativi. Biblioteca este antrenată în slujba comunităţii atât raionale cât şi locale. Bunăstarea bibliotecii depinde de bunăstarea comunităţii, nu poate exista o bibliotecă puternică şi bogată într-o comunitate săracă. Dar un bibliotecar şi o bibliotecă pot ajuta membrii comunităţii, chiar cu resursele modeste de care dispun. Aceasta le este menirea.

A urmat Întâlnirea cu academicianul „Gheorghe Baciu — Om al cetăţii“

„Astăzi ne-am întâlnit aici pentru a-i aduce un omagiu de profundă recunoştinţă Dlui Gheorghe Baciu academicianul, profesor universitar „Gheorghe Baciu: Savant, Manager, Om al Cetăţii“. BPR „Petre Ştefanucă“ de Ziua Bibliotecii lansează cartea „Nicolae Dabija şi opera sa nemuritoare“.

Date biografice — Gheorghe Baciu (V. Plămădeală) „Profesorul, savantul, medicul legist Gheorghe Baciu, alias „Sherlock Holmes de Moldova“, „un urmaș demn al lui Hippocrates și un bun amic a lui Herodotus“, cum i-a spus dr. Ion Xenofontov, un fenomen unic în spaţiul cultural românesc, Profesorul profesorilor, cum îl numesc discipolii. Fost director la Centrul de Medicină Legală, Gheorghe Baciu este unicul savant, care la frumoasa vârstă de 85 ani are loc dezvelirea bustului savantului în cadrul Centrului de Medicină Legală (2021, autor Gheorghe Postovanu).

Bibliografia cercetătorului însumează peste 700 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 98 de monografii, manuale şi materiale instructive, 11 brevete de invenţii, 93 de certificate de inovaţii publicate în ţară şi peste hotare. Sub conducerea profesorului universitar Gheorghe Baciu au fost realizate şi susţinute două teze de doctor habilitat, cinci teze de doctor în ştiinţe medicale şi 16 teze de master. Pentru merite deosebite în activitatea prodigioasă, de durată, profesorul a fost decorat cu mai multe distincţii de stat, devenind şi Laureat al Premiului Naţional, ediţia 2017, iar în 2019 a fost inclus în enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni“.

Dna Svetlana Codreanu, metodistă la bibliotecă a avut grijă să prezinte minuţios volumele de carte la ecran, expoziţie de carte şi ultima carte „Nicolae Dabija şi opera sa nemuritoare“, autor Gheorghe Baciu.

Au înviorat publicul cu momente muzicale Diana Ozarenschi, cu o voce cristalină şi plină de farmec eleva şcolii de arte (profesor de canto — Olesea Gaitur, care prezintă piesa muzicală „Este viaţa mea“ (din repertoriu Doinei Sulac). S-a recitat poezia „Seară“ scrisă de Nicolae Dabija de eleva Valeria Caracuian, Liceul Teoretic „Universul“ Chişinău. Au vorbit despre opera academicianului invitaţii, reprezentanţii APL.

A răsunat muzică şi piese în interpretarea lui Valeriu Mocanu, preşedinte fondator a Academiei Naţiunii Române. Bibliotecii i s-a oferit şi donaţie de carte din partea autorului Gheorghe Baciu.

Moderator: ….. Am spicuit în discursul meu mai multe date despre Gh. Baciu, dar deoarece îi avem aici pe prietenii şi invitaţii Dlui, să le oferim cuvântul.

„Profesorul Gheorghe Baciu este unul din pilonii medicinei autohtone, un slujitor fidel al învăţământului superior medical, un talentat savant şi manager, un veritabil model de dăruire profesiei, Alma Mater şi societăţii. Domnia Sa este reprezentantul unei generaţii de savanţi-medici iluştri, pedagogi şi manageri cu renume şi fapte de o vastă rezonanţă.

… Colegii, studenţii, prietenii au adus recunoştinţă şi plecăciuni pentru munca asiduă zi de zi şi la această onorabilă vârstă care prelungeşte activitatea neobositului Gheorghe Baciu.

Parteneriatul ne ajută în modernizarea bibliotecilor. Ţin să aducem mulţumiri partenerilor noştri pentru susţinere, contribuţie financiară, donaţii de carte în diverse activităţi, servicii: AC „Agape“, Organizaţia Teritorială Ialoveni a AO „Asociaţia Nevăzătorilor din RM“, Organizaţia Primară a veteranilor şi pensionarilor din or. Ialoveni, Centrul de Sănătate Ialoveni, Federaţia Familiilor pentru Unificare şi Pace în Lume RM etc. Mulţumim mult pentru participare, sprijin şi implicare Secţiei Cultură a Consiliului raional Ialoveni, Primăriei Ialoveni. Bibliotecii cât şi bibliotecarilor li s-au oferit Diplome de gratitudine şi cadouri din partea Secţiei Cultură Ialoveni.

Abonarea la revista „REALITĂȚI CULTURALE”
pentru anul **2023**
poate fi făcută la toate oficiile poștale

În anul 2021 la Ialoveni se organizează „Simpozionul ştiinţifico-practic naţional „Petre V. Ştefanucă — 115 ani de la naştere“, ediţia a II-a.

In anul 2022 se organizează a III-a ediţie a Simpozionului practico-naţional „Petre V. Ştefănucă — în memoriam“ cu genericul „Obiceiurile de naştere la românii din Basarabia: istorie şi activitate“ (16 noiembrie).

În trecut o bibliotecă tradiţională, astăzi o bibliotecă modernă. În trecut bibliotecari modeşti, astăzi bibliotecari instruiţi, inovativi. Biblioteca este antrenată în slujba comunităţii atât raionale cât şi locale. Bunăstarea bibliotecii depinde de bunăstarea comunităţii, nu poate exista o bibliotecă puternică şi bogată într-o comunitate săracă. Dar un bibliotecar şi o bibliotecă pot ajuta membrii comunităţii, chiar cu resursele modeste de care dispun. Aceasta le este menirea.

A urmat Întâlnirea cu academicianul „Gheorghe Baciu — Om al cetăţii“

„Astăzi ne-am întâlnit aici pentru a-i aduce un omagiu de profundă recunoştinţă Dlui Gheorghe Baciu academicianul, profesor universitar „Gheorghe Baciu: Savant, Manager, Om al Cetăţii“. BPR „Petre Ştefanucă“ de Ziua Bibliotecii lansează cartea „Nicolae Dabija şi opera sa nemuritoare“.

Date biografice — Gheorghe Baciu (V. Plămădeală) „Profesorul, savantul, medicul legist Gheorghe Baciu, alias „Sherlock Holmes de Moldova“, „un urmaş demn al lui Hippocrates şi un bun amic a lui Herodotus“, cum i-a spus dr. Ion Xenofontov, un fenomen unic în spaţiul cultural românesc, Profesorul profesorilor, cum îl numesc discipolii. Fost director la Centrul de Medicină Legală, Gheorghe Baciu este unicul savant, care la frumoasa vârstă de 85 ani are loc dezvelirea bustului savantului în cadrul Centrului de Medicină Legală (2021, autor Gheorghe Postovanu).

Bibliografia cercetătorului însumează peste 700 de lucrări ştiinţifice, inclusiv 98 de monografii, manuale şi materiale instructive, 11 brevete de invenţii, 93 de certificate de inovaţii publicate în ţară şi peste hotare. Sub conducerea profesorului universitar Gheorghe Baciu au fost realizate şi susţinute două teze de doctor habilitat, cinci teze de doctor în ştiinţe medicale şi 16 teze de master. Pentru merite deosebite în activitatea prodigioasă, de durată, profesorul a fost decorat cu mai multe distincţii de stat, devenind şi Laureat al Premiului Naţional, ediţia 2017, iar în 2019 a fost inclus în enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni“.

Dna Svetlana Codreanu, metodistă la bibliotecă a avut grijă să prezinte minuţios volumele de carte la ecran, expoziţie de carte şi ultima carte „Nicolae Dabija şi opera sa nemuritoare“, autor Gheorghe Baciu.

Au înviorat publicul cu momente muzicale Diana Ozarenschi, cu o voce cristalină şi plină de farmec eleva şcolii de arte (profesor de canto — Olesea Gaitur, care prezintă piesa muzicală „Este viaţa mea“ (din repertoriu Doinei Sulac). S-a recitat poezia „Seară“ scrisă de Nicolae Dabija de eleva Valeria Caracuian, Liceul Teoretic „Universul“ Chişinău. Au vorbit despre opera academicianului invitaţii, reprezentanţii APL.

A răsunat muzică şi piese în interpretarea lui Valeriu Mocanu, preşedinte fondator a Academiei Naţiunii Române. Bibliotecii i s-a oferit şi donaţie de carte din partea autorului Gheorghe Baciu.

Moderator: ….. Am spicuit în discursul meu mai multe date despre Gh. Baciu, dar deoarece îi avem aici pe prietenii şi invitaţii Dlui, să le oferim cuvântul.

„Profesorul Gheorghe Baciu este unul din pilonii medicinei autohtone, un slujitor fidel al învăţământului superior medical, un talentat savant şi manager, un veritabil model de dăruire profesiei, Alma Mater şi societăţii. Domnia Sa este reprezentantul unei generaţii de savanţi-medici iluştri, pedagogi şi manageri cu renume şi fapte de o vastă rezonanţă.

… Colegii, studenţii, prietenii au adus recunoştinţă şi plecăciuni pentru munca asiduă zi de zi şi la această onorabilă vârstă care prelungeşte activitatea neobositului Gheorghe Baciu.

Parteneriatul ne ajută în modernizarea bibliotecilor. Ţin să aducem mulţumiri partenerilor noştri pentru susţinere, contribuţie financiară, donaţii de carte în diverse activităţi, servicii: AC „Agape“, Organizaţia Teritorială Ialoveni a AO „Asociaţia Nevăzătorilor din RM“, Organizaţia Primară a veteranilor şi pensionarilor din or. Ialoveni, Centrul de Sănătate Ialoveni, Federaţia Familiilor pentru Unificare şi Pace în Lume RM etc. Mulţumim mult pentru participare, sprijin şi implicare Secţiei Cultură a Consiliului raional Ialoveni, Primăriei Ialoveni. Bibliotecii cât şi bibliotecarilor li s-au oferit Diplome de gratitudine şi cadouri din partea Secţiei Cultură Ialoveni.

Abonarea la revista „REALITĂȚI CULTURALE”
pentru anul **2023**
poate fi făcută la toate oficiile poștale

„Malanca” din satul Gherman, raionul Ungheni

„Malanca“ din satul Grinăuţi Moldova, raionul Ocniţa

„Malanca“ din s. Pârliţa, r. Ungheni

Căprițele de la Lărguța, raionul Cantemir

Căprițele de la Crihana Veche, raionul Cahul